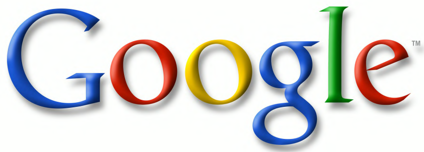

ex libris
Jindřich Chalupecký
1928

SALONNÍ

BIBLIOTÉKA

ČÍSLO VII

ROK NA JIHU

V PRAZE
NAKLADATEL J. OTTO KNIHKUPEC
1878

ROK NA JIHU

(1875—1876)

B Á S N Ě

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

V PRAZE
NAKLADATEL J. OTTO KNIHKUPEC
1878

Knihtiskárna: J. Otto v Praze.

ROK NA JIHU

Svému bratru.

S radostí připisuju Tobě těchto několik krajin a obrazů šťastnější země, zachycených v letu písní a zachovaných v srdci vzpomínáním. Nevzdávám se při tom naděje, že spolu kráčeti budeme po místech, kde hledaly mne druhdy tvoje dopisy, a že pozorujíce západ slunce nad mořem budem vzpomínati, čím jsme si bývali v dnech dobrých i zlých. Vzpomínka taková jest povinností i požehnáním. Buď zdráv a mne miluj.

V PRAZE, dne 4. července 1878.

J. V.

KRESBY Z HOR

CESTA V ALPÁCH.

Na soumraku temných křídlech
rychle noc se blíží k zemi,
sníh se bělá, nebe tmí se;
ve západu ohni rudém
ledovce již rozžehují
vrcholů svých pochodně.
Viz, jak hoří bílým leskem
ve přírody valném dómu,
ve závojích bílé páry
tichý spánek od věčnosti
kde spí světa tajemství!

Orle! bratře mojí duše!
perutí svou osluněnou
nad mlhu výš zaleť k nebi,
poslední kde hvězda hoří,
lampa prahu věčnosti!
Výš duch může zalétnouti,
který v zdroji věčné krásy
odvěký svůj původ hledal,
který zalet' k slunci pravdy
křídlem touhy plamenným.

Bystřice! ty bouřlivěji
val své vlny rozpěněné,
per v kořeny tichých sosen
a v divokém, šumném tanci
spěj propastem v objetí!
Mocněji a bouřlivěji
hřmí to srdcem básníkovým,
když slet' k němu démon písní,
když mu halí bledé skráně
v nachový plášť nadšení!

Přírodo! zde, o samotě
mezi ledy, mezi sněhy,
kde jen červánkům a hvězdám
odhaluješ svoje ňadra
ozdobená křišťály:
nezhrdni zde mojí písní,
která stejně velebí tě
tam, kde v milionech růží
snivou dýšeš lahodou,
která stejně velebí tě,
drsná kleč kde obejímá
skal útesy jednotvárné,
třímajíc ve sporých větvích
nad propastí nocí mračnou
smělé hnízdo orlovo!

Nelkám víc a nenaříkám,
nejtajnější tvoje divy
věřícím jsem shlednul okem,
k mateřskému tvému srdci

bázlivé jsem sklonil ucho
v zátiší hor tajemných;
vesel nyní sestupuji
v zemi krásy zaslíbenou;
uzřím v tmavém, hustém loubí
lesknouti se bledý citron,
v cypřiši, jenž z lučin smavých
posupně se k nebi zvedá,
poznám starou svoji bolest,
a když budu ke svým retům
tisknout bledé květy mandlí,
tož se v duši rozpomenu,
jak jsem tisknul na své rety
tvoje ústa, milenko!

Kolem temno — kamsi do skal
orel zapad' v svoje hnízdo,
unavena na dně roklin
bystřice jen ze sna šumí,
jen v mém srdci jasno denní,
jen v mém srdci nový život,
tam bdí láska s nadšením!
Na cestu mi obě svítí,
že před jejich září blednou
velké, zlaté, věčné hvězdy
i ledovců úbělových
strmé, zářné pochodně....

KRAJINA.

V skalách černá rokle zívá,
stopy schodů ke pramenu,
jenž polívá skalní stěnu,
chudý vřes a písek skrývá.
Nad balvany omšenými
žlutá třtina klasem kývá.

Dělen v stružky tisíceré
proud se žene svahem skalin,
tu proniká houště malin,
tam se hustým štěrkem dere;
dole sebrán v skalnou škebli
mizí s jekem v mlází šeré.

Z křoví ční tu zbytky věže.
Co to bylo, ptáš se maně,
strážná hlídka ku ochraně,
či snad asyl pro loupeže?
nač zde ještě strže pusté
svojím chmurným stínem střeže?

Kde se ručej v bezdno ztrácí
až do dálky na obzoru,
kde chce hora předčit horu,
topolů se alej ztrácí —
ale, tuším, chodí po ní
pouze stíny nebo ptáci.

Sem jsme přišli ku poledni
opustivše sráznou stezku,
jedni sedli ve stín mezků,
do rozvalin stínu jedni...
Smutná cesta, jednotvárná,
jako lidský život všední.

Já se díval, kterak stáčí
proud se v rokli, bije v skály,
jak stržený lístek malý,
vírům jeho nepostačí!
A v tom trudném zamyšlení —
nevím proč — mně bylo k pláči.

Z APENIN.

Kraj bez stínů a cesta málo schůdná;
od rána jedem, karavana bludná,
nic nevidím, jen strmou do hor stezku,
nic neslyším, jen loudavý krok mezků.

A v sedle jak se houpám kolebavě,
sny podivné se rodí v mojí hlavě,
sny podivné na moje klepou skráně,
i skloním hlavu, zavru oči maně.

A jedu v snění — všecko vidím v mlze,
jak lesy šel bych, v trávě rosné slze,
brouk na květu a ptáče na haluzi,
trn ostružiny chce mi bránit v chůzi.

To náš je les! můj bože, co v něm tají
se pro mou píseň tisíc sladkých bájí,
co vonných snů tam dříme pro mne v mechu,
co šumných zvěstí srdci pro útěchu!

A dále jdu a zapřádám se do snů;
les bez konce, dub předčiti chce sosnu,
a šerem jejich kůra bílé břízy
jak luny paprsk míhá se a mizí.

A bílá cesta k obzoru se vine;
tu v úvale mi vížka chrámu kyne,
a ještě krok — a rodná ves tu celá
jak ztracená se mezi lesy bělá.

To ona! ona! — S došky omšenými
tu řada domků, kostel mezi nimi,
a za vsí hřbitov, za hřbitovem lada,
na hrázi mlýn a roztroušená stáda.

A jest mi lehko, jak by křídla ptačí
mé duši rostla, zajásal bych v pláči;
i zvonů slyším snivý hlas a milý
tón plný bájí z mládí sladkých chvílí.

Kam dále ještě dojdu hrou snů klamnou!
„Jsme u cíle!" hlas průvodce zní za mnou —
kdos trh' mi uzdou — v dálku zamlženou
jak ze sna zvedám hlavu zamyšlenou.

A co jsem viděl? — Kolem na obzoru
bez stromů, domů, za horou zas horu,
jen mlha kde se v sněhy výšin mísí,
cos bílého jak vzdálených měst rysy.

Mně zdálo se, že blankyt nekonečný,
zem šedá prachem, ledovců sníh věčný,
mluvící lidé i ty němé skály
můj znaly sen, mé bolesti se smály.

NOCLEH V KLÁŠTEŘE.

Ční v skalách jako když se opozdí.
Jest tich a pušt, kol šedých jeho zdí
se v celých proudech břečtan pění;
a luny svit když padne na skálu,
dva cypřiše u jeho portálu
jsou jak dva mniši zamyšlení.

Žalm zpívá sova. Vítr vyzvání
ku hóře živlům; na věž bez bání
se akacie zachytily,
jak nastrkal bys květů do vásy,
a od stropu jak zvonů provazy
se netopýři zavěsili.

Však jeho poušť přec láska zakrývá.
Hle, pod římsou hrdlička bázlivá,
v zdi štěrbinách má doupnák hnízda;
kde druhdy mnich se klonil nad zpěvník,
tam bují jasmín, hloh a čilimník,
v jichž květu drozd a slavík zpívá.

My přišli k němu sjíždějíce s hor
mdlí cestou již, a veselý náš sbor
zas jeho stěny rozhlaholil;
ve chrámu klenbě zvonil dívčí smích,
až ztajili zpěv ptáci na snětích
a červánkem zdi večer polil.

Hle, slunce v sklonu! Stíny zrůstaly...
Kam nyní dále? My jsme zůstali.
Nám azur nebes rozbil stany,
nám prázdné chodby daly přístřeší,
květ vůni svou a chládek ořeší.
Zdi staré, buďte požehnány!

Pod zbledlé fresky, pusté arkady,
za sebou myrty staré zahrady,
jichž snět v klášterní okno klepe,
jsme usedli a brzy oheň vzplál,
jak v pozdrav ohni, v kterém západ stál
i divadlo hor velkolepé.

A kolem ohně v pestrém skupení
jsme ulehli na žluté lupení...
Ó jaký vonný vzduch a sladký!
Jak zlatý paprsk v hovor zpěv se mih',
jak motýl z květů dívkám z úst let' smích
a z lahví vzhůru letly zátky.

Ó jaká změna! V ticho klášterní
ton kytary jak Ave večerní
zněl v stromů haluzích se tmících,

a v modlitbách, kde chvěl se asketa,
tam zvonily teď verše Musseta
z úst dívčích smavých, laškujících!

A různých písní nový příval zněl.
Vše splynulo: tu cinkal ritornel,
tam zahřímali Marseillaisu;
„Kde domov můj?“ já zpíval v tuto směs,
a zbuzený pták jásal jara ples
za námi v purpurovém bezu.

Noc skláněla se hvězdnou oblohou
na štíty hor, jenž našich u nohou
se jako rozvaliny tměly
vždy dál se pnouce u výš zázračnou
až, bílým štítem kde říš oblačnou
Cimone trhá osamělý.

Níž květnatý dol skalin ve klíně.
Slyš! z dálky šumí ručej v roklině;
viz! nyní hvězda s nebe spadla.
Cos zalkalo .... a vonné ticho zas,
ve kláštera zdech i náš oheň zhas',
noc všady černé stíny kladla.

A v zamyšlení já se druha ptal,
nač vystavěn zde klášter v lůně skal?
Snad by v něm starý pifferaro,
mdlý cestou s hor, si odpočinout moh'?
Či by tam sletla píseň má, jak v hloh
pták sletá, když se vrátí jaro?

NOTTURNO.

Co vůně v kraj, co v duši kouzla vlívá
noc čaruplná v hor květnatém svahu,
když svoje hvězdy vetká v moje dumy
a v sny mé roní svojí rosy vláhu.
Hor vrcholy se tratí v modrou mlhu,
strom nehne se a nezašumí třtina,
jen z dálky řeka temným stonem hučí...
Oh, v šumu tom se lehko zapomíná!

Čím lidský bol, čím stesk a utrpení,
čím plachá naděj, čím jsou luzné klamy
v klid této noci, kdy tvorčí dech boha
se vznášeti zdá opět nad vodami!
Tu věřím zas, že dny mladosti ještě
nad hlavou mou se nesou v této chvíli,
tak jako noční motýl purpurový
oblétá snivě leknín sněhobílý.

A věřím zas, že posud v mojí hrudi
žár lásky plá, byť třeba utajený,
že na oltáři mojí poesie
ční v hrdé kráse posud modla ženy.

*

A věřím světlošky, jež letí polem,
že třpyt mých slzí vezmou na svá křídla,
a v myšlenkách za nimi v dálku letím
v ten čas, kdy stál jsem u mladosti zřídla.

Ó jaká změna! tam blankytnou vlnou
spěl život můj pod vonných květů tíží,
teď kalným tokem, jednotvárnou stepí
a močály se unavený plíží...
V ten luzný kraj jen upomínka letí
na křídlech písně, když se večer stmívá.
Tak sivé ptáče slétne mezi skály
a ve západu slunce smutně zpívá.

BOUŘE.

Květ oleandru práchniví;
jak po polibku žíznivý
ret ženy, země práhne.
Slyš, temný hukot z obory,
to bouře anděl přes hory
ve plášti mraků táhne.

Teď vítr v divém zápase
jak vzepjal se, po terase
rozházel květ jasmínu;
táž vůně zas, týchž blesků jas,
jak druhdy tvůj když padal vlas
přes mou skráň na tvém klínu.

U okna stojím, tajím dech . . .
Nad mojí hlavou v mračen spěch
si děsně vichr hvízdá;
ve bouři, blesků ve kmitu
pod římsu okna, v soucitu
zřím do ptačího hnízda.

A zřím tu v němém pohnutí,
jak jednou kryje perutí
šest křídel láska matky,
jak v živlů spor i blesků nach
je k sobě tulí hořký strach
i jistoty cit sladký.

A stojím — je mi ku pláči,
skráň vřelá k sklu se přitlačí,
což duší mou to chvělo!
Duj větře! blesku směj se tmám
kdo jako já jde žitím sám,
ten neskloní své čelo!

EPISODA.

Do oken hledí Apeniny,
na dvoře bují kopřiva,
nad fontanem se honí stíny,
na zdi se hádě vyhřívá.

To dávno již, co v noční chvíli
když v hvězdné záři dřímal svět,
nad tímto zámkem anděl bílý
se zastavil a dolů slet'.

A vešel v jizbu na podhradí,
kde zdřimlo všecko tichým snem,
vzpomínkou staří do snů mládí
a děti matky polibkem.

Šel ukryt v luny závoj hebký,
jak jizbou stín když přeletí,
a zastavil se u kolébky
a slíbal ústa dítěti.

A tiše zmizel — jizbou tmavou
jen luny svit je rozestlán,
vše spí — u krbu starou hlavou
v snech pokyvuje kastelán.

Od noci té již prošla leta,
a dítě v dívku vzrůstalo,
však že v něm krása nebe zkvétá,
to tajemstvím všem zůstalo.

Tu přišel básník od severu —
až sem jej zahnal bouří jek —
Ó dítě, v jeho nitra šeru
tys byla první paprslek!

On první poznal tvoji krásu,
jak divoký mák poupě úst,
i tváře oval i noc vlasů
i nad cypřiše štíhlý vzrůst!

I třpyt luzného usmívání,
jenž obličejem rozestlán,
a o němž nemá ani zdání
tvůj otec, šedý kastelán.

On vidí v tobě dceru pouze,
já poznal ale anděla;
zda nezasloužím, by se v touze
tvá ústa na mých zachvěla?

On nevěděl, že v kráse tvojí
se vracím svojí do vesny,
jakou jsi vůní v duši moji
a jakou září v moje sny!

Že ptáče jsi, jež v okno klepá,
když jaro slaví v duši vjezd,
že nad vše vína jeho sklepa
tvých retů víno sladší jest!

Když ukazoval z chodeb tmavých
nám pohoří a celý kraj,
že drahá ve tvých očích smavých
já viděl víc, já viděl ráj!

A pak ten večer nad fontanem
pod stínem starých javorů,
ve svitu z hvězdné záře stkaném
při vln a stromů hovoru!

Rci, kouzlo jižní noci vlažné
zda nechce k lásce tebe zvát?
A básník? chudé ptáče tažné,
žel, musí dál! — Nač prodlévat?

TICHO V HORÁCH.

Hor vrcholy svit zlatý oblévá.
Jest pozdní večer. Sedím v úvale,
dokola nízké křoví jalovce
a v sporém vřesu můra večerní;
dál hustý štěrk, jímž s těží propletá
se lesní pramen, tiše, bezhlasně,
jak vlny jeho šly by po špičkách.
A ticho roste, tak jest hluboké,
že v keři pták když křídly zašustí,
jak vzdálená bouř zní to v nitro mé,
tak líbezné, že zvonců snivý hlas,
v jichž taktu skot se pase po stráních,
zní v moje sny, jak Ave večerní
nad rodnou vsí. A ticho roste dál.
Teď rozlilo se jako ocean
přes duši mou, jen z jeho němých vln
ční myšlenky mé jako ostrovy.
Leč rychle mizí jeden za druhým
tím proudem zhlcen, stále rostoucím.
Teď poslední kles' a s ním duše má
se zachvěla a padla tichu na dno...

NOTTURNO.

Ve stínech noc jde snivá.
Slyš píseň cikády!
Jen smutný měsíc dívá
se v pusté zahrady.

A v topolech to stená. —
Ó žalný šum a vzdech!
Ó noci zamlžená,
svůj závoj spadnout nech!

Jak zahnu v stromořadí,
stín temný kyne blíž;
snad se duch mého mládí
jde loučit se mnou již.

Jak zahnu k vodotrysku,
jejž měsíc ozáří,
tu krok můj vázne v písku
a slza na tváři.

Pod nohou mně list suchý
tak smutně zašustí...
kdy vás, mé sny a tuchy,
duch na vždy opustí?

A v topolích to stená
  a pohání mne v spěch;
ó noci zamlžená,
  svůj závoj spadnout nech!

Svět v stínech; vzduch je parný,
  jen měsíc svítí v sad,
a tichý, jednotvárný
  zpěv cikády zní z lad.

ROKOKO-SONETY.

I.

Park uzavřen jest zrezavělou mříží,
mech pokryl nohy lvům, jenž na zápraží
se mračí přísně jakby stáli k stráži;
ku slepým oknům stromů houšť se níží.

Dav hnědých srn se z dálky k vratům blíží,
tu naslouchá, tu hlavy v kotouč sráží;
pták hnízdo má pod Herkulovou páží,
jež umdlévá již pod balkonu tíží.

Svit slunce časem zbloudí do javorů,
po stěnách, dlažbě honí stíny spěchem,
až sklouzne v mělký bassin po mramoru.

A ňadra nymfy, která nad ním klečí,
jak pozlatí, se zdají chvěti vzdechem...
Ó minulosti! rozumím tvé řeči!

II.

Snů těžkých plna je ta alej tmavá,
myrt v záhonech a planý balšám v mlází,
chmel s révou, který přes cesty se plazí,
i růží keř, jenž zvolna opadává.

Jak ve dřímotě zachvěla se tráva!
to pavouk, smutný eremit, snad vchází
v kout za fontanem, kde etrurské vázy
svých krajek třísní zvolna obetkává.

Zas navrátil se. Hle, jak pavučiny,
své stříbrné sny, věší mezi stébly,
jež v dlouhém snění hýbají se zvolna.

Snad stromů sny jsou dlouhé jejich stíny,
jenž místo vln se řinou v prázdnou škebli,
jak v choré srdce upomínka bolná!

III.

Když na krajinu padá soumrak líný
a mušky v slunci tančí v plachém reji,
tu děti často ze vsi přicházejí
ku mřížím parku — to svět pro ně jiný!

Tu zvědavě se kloní nad pěšiny,
na starých sochách dětským okem tkvějí,
tu na fontanech a tam na aleji,
a stojí tu a hledí v noční stíny.

A nemohou se odsud odtrhnouti,
pol zvědavost, pol strach je láká v sítě,
ve stínech nocí vidí kouzlo všady. — —

Ó poesie! umdlen dlouhou poutí
u brány tvojí čekám, choré dítě,
ty neotvíráš... a přec večer tady!

IV.

Ve starém sále ověnčeném zbrojí,
pod velkým krbem, jehož každou stranu
vějířem stíní Číňan z porcelánu,
jsem viděl dámu v staromodním kroji.

Zde pudrovanou hlavu v dlani svojí
ve zlatých trepkách od večera k ránu
sní v svadlých resed vůni na divanu
pod orlojem, kde šer a světlo v boji.

Ó Chloë či snad Phyllis, nevím věru,
proč zbyla jste v těch síní pološeru,
jak dávných časů upomínka chudá!?

V dlaň zívající ústa ona skrývá:
„Vy mýlíte se, pane, od jakživa,
v těch síních vládnu, moje jmeno — Nuda.“

V.

Svit měsíce v houšť vniknouti se zdráhá,
jen světlošky, jež kolem poletají,
a bílé můry tento ústup znají,
kde v stínech buků žena stojí nahá.

Květ náprstníku, nad nímž rosná vláha
tká perly své, jež matnou září hrají,
a svlačec, zvonky její lůno tají
tu vyschlou číši nesměrného blaha.

Ó krásná paní! Sne z mramoru tklivý
noc pouze zná teď kouzlo tvojich vděků,
kde říše tvá jest, háje tvé a kněžky?

Zda s tebou navždy zhasly krásy divy?
Či v novém lesku v života sen těžký
se vynoříš zas jednou z moře věků?

VI.

Zde „alej vzdechů“! Ruku na kordísku
a druhou na srdci, jež lásky mukou
se ozývalo hudbou sladkozvukou,
mně kyne bledý stín po zlatém písku.

Jest před bouří. Pták ztichnul ve křovisku,
leč jemu za to hustou pod parukou
myšlenky divné mocně křídly tlukou
o polibcích, o bílé ručky stisku.

Ó markýzi! jak směšným teď jste světu!
Mně líto vás, neb stejné lásky klamy
tou alejí mne vodí v strastí hnětu.

Leč jaký vskutku rozdíl mezi námi?
Vám kadeře zlý vichr zcuchá v letu,
mně kapky deště zhasí cigaretu.

FRAGMENT.

Vše v slunci spí; žár jeho vysušil
číš myšlenek mých; v ztmělé jizbě sám
jak v hrobě sedím pohřben za živa
a vzpomínám . . . má denní modlitba.
Vše v slunci spí; jak víčka ospalá,
tak padla okenice na okna,
strom bez pohnutí strmí k obloze,
a réva, jež mu větve ovíjí,
své velké listy, schlíplé úpalem,
v stín jeho kryje — pouze cikády
na topolech si cvrčí vesele,
a vosa líně bzučí po fíku,
plod sladký hledajíc. Na terase
ve oleandrech zpráhlých visí klec,
a papoušek v ní tluče křídloma
a časem v zlatý kruh se vyhoupne
a časem drsným hlasem zavolá;
tu dráty hryže svého vězení,
svůj chochol zčepejří a křičí zas.
To vedro jest mu nejlíp po chuti:
snad vmyslil se v svůj domov pralesa,
v huk vodopádu, zvěře ryk a běh,
ve vlhké stíny, zlatou po nich zář,
v nádherné květy, bujné traviny.

To velké vedro skorem láká tě,
bys tak si used' v měkký fauteuil svůj,
jak Mussetův rek slavné paměti;
fík, jenž se tobě dívá do oken,
chce zapůjčiti k tomu lupen svůj,
jak druhdy v ráji tvojim praotcům.
Vše v slunci spí, jen zdola z kuchyně
zní nožů ruch a hlasné řinčení,
a splývá s písní cikád v mojich snech,
jak matná vůně květů oranže,
jež bouři věstí, s vůní artičoků,
jež oběd zvěstuje. Vše v slunci spí;
i veršů těchto prostá myšlenka
již usnula, jen horko rostouc bdí.
— — — — — — —

*

KRAJINA.

Na prázdných polích dlouhé řady stromů
se kloní s bezlistými haluzemi,
vran zástup tmí se nad střechami domů,
a s jejich křídel šero padá k zemi.

Kraj obzoru se náhle rudě vznítil —
plá oranžem, jenž pomalu se ztrácí.
Snad zlatý hav to anděla, jenž chytil
den v náruč svou a k nebi s ním se vrací.

ADAGIO.

Do velké, šedé škeble mramoru,
kde místo vody svadlé listí leží,
se kloní větve bříz a javorů.
Vše v dřímotě, jen mraky nebem běží.
Zde chtěl bych státi v zamyšlení dumném
a dívat se, jak večer táhne sem,
a luňák v letu posupném a šumném
jak po kořisti slídí nad lesem;
tou sochou chtěl bych býti kamennou,
jež o samotě dumá v lesní hloubi,
jež s větry mluví jen a ozvěnou,
na jejíž skráni s nocí den se snoubí.

CIGÁNI.

Viděl jsem vás na palouku,
jak na starou sosnu
cymbál jste si zavěsili,
by vám zvonil do snů.

Jste jak nebe, jste jak moře,
jak zem v kráse jara,
látka k písni věčně nová,
byť i věčně stará.

Od mladosti rychle časy
mění se, jak běží.
Což vám změny! což vám časy!
vy jste stejně svěží.

Vlasy jeden černý prsten,
snědá tvář osmáhlá,
jakby přes ni sama bolest
loktušku svou stáhla.

Dívko! ve tvém bezdném oku
s něhou tolik smutku!
slza z očí dobývá se,
ňadro ze živůtku.

A ten vozík o třech kolech
vesel s vršku letí,
za ním s křikem v bujném klusu
kopa nahých dětí.

Viděl jsem vás na palouku,
jak na starou sosnu
cymbál jste si zavěsili,
by vám zvonil do snů.

Bože, jaký byl to večer!
ztichly lesy, stráně,
z houšti v mlází na výzvědy
vyšly bílé laně.

Z luk stoupala vůně snivá
z posekané trávy,
měsíc jako boží oko
svítil do doubravy.

Ohně modrý kouř se pojil
s parou suchopáru,
jak světlošky zlaté jiskry
poletaly z žáru.

Já se díval dlouho na vás
a když bod' jsem oře,
cos v mé hrudi zbudilo se
jako dávné hoře.

Jel jsem v noci, jel jsem ve dne,
až jsem cestu ztratil,
a bůh sám ví, jakým divem
na palouk se vrátil.

Zas ten večer! Zas ta vůně!
měsíc v lesy svítí
jak mladosti upomínka
v opuštěné žití.

Po vás zbylo vypálené,
černé místo v trávě,
slzy pouze v mojich očích,
vzpomínky v mé hlavě.

A já musil jak vy včera
sednouti pod sosnu,
a ten cymbál a ten cymbál
posud zní mi do snů.

V LESE NAD PANAREM.

Pojď bloudit z jitra v šerou lesa hloubi,
kde s tichem stín a s vůní chlad se snoubí.

Tu v krátké době v borů slavném dechu
víc nerozeznáš ohlas vlastních vzdechů.

A v hloubku vnoř se a nepoznáš v snění,
kde život — břeh, kde moře — zapomnění.

Než zlatým pelem obtíží se včely,
již zmizí, co tě od věčnosti dělí.

Než vrhne v sosny svoje růže jitro,
klid chaosu se vrátí v tvoje nitro.

S ním bůh, jenž usnul na přírody hrobě,
se probudí — a bude mluvit k tobě.

PODZIMNÍ DEN.

Nad tichou zemí zářné slunce stojí
a zlatým paprskem se dívá v lesy,
jak příroda si pomalu hrob strojí
v pavouků vláknech, v listí pestré směsi.

Mně pod oknem keř růží znova zkvetá;
hle, motýl k němu ještě zalet' bílý;
snad poslední to pozdravení leta,
snad poslední to úsměv u mohyly!

Na holých kmenech plné hrozny vína
se v zlaté pýše svojí sluní klidně,
v nich na svou mladost zem' se rozpomíná
a vzpomínkou tou usmívá se vlídně.

A lehce slunce šípem poraněno
do svadlé trávy jab'ko s větví padá,
v něm poslední svou oběť a své věno
strom na ňadra své věčné matky skládá.

Sním u okna a vidím ptactvo tažné,
niv lesk i barvy tknuté umíráním,
třpyt vln i chvat, v azuru slunce vlažné,
a vidím vše a sotva slze bráním.

A jest mi, jak bych s myslí rozechvělou
měl toto vše v své nitro uzavříti,
bych přírodu v své hrudi nosil celou,
až přijde stáří, tato zima žití!

Až přijde pro mne chvíle umírání,
bych lehčeji moh' v divém roztoužení
na ňadra matky s jasnou klesnout skrání,
již v sobě splniv nové narození!

FELICE BONI.

Kdož jdete sráznou stezkou od Marana,
kde Panaro se točí mezi skály,
nad nimiž zvedá Cimone skráň holou,
háv mraků trhaje, ó zastavte se;
a jestli ještě v hrudi vaší roste
květ soucitu, jenž za rosu má slze
a mystickou svou vůni v duši vlévá:
tu zlezte příkrou stráň a kamenitou,
již vymlel ručej, dítě jarních bouří,
za stromů kořeny se chytejte a v slunci
výš stoupejte až tam, kde prostřed skály
na pláni leží malý veský hřbitov
jak chudý květ na prázdné, holé dlani.
Tam u nízké zdi pod pinií starou
hrob najdete — teď srovnaný snad s hlínou —
kříž uzříte, teď vichrem povalený,
a písmo na něm, teď snad smyté deštěm.
Nuž posaďte se, utřete pot s čela
a otevřete míru, který odsud
jak valná řeka rozlívá se kolem,
své srdce otrávené sporem žití;

zde jeho zdroj, nuž oddechněte z hloubi
a v stínu oliv, vrb i akacií,
jež hlídají zde mrtvých tiché snění,
vám budu vypravovat, proč má píseň
vás vedla touto kamenitou strání
sem k tomu hrobu...

Ten, který v něm dřímá,
byl starý blázen, slul Felice Boni,
byl dětí miláček a terčem vtipu
všech dospělých. Dny celé v zimě v letě
nad splavem sedal pode mlýna hrází,
vždy s holou hlavou sedal v slunci parném;
byl vždycky bos, leč šat měl vždycky čistý,
ba srovnaný s komickou pečlivostí.
Vždy na témž místě sedal, tiše zpíval,
co, ví sám bůh. On nežebral; jen zvolna,
když kolem něho někdo kráčel do vsi,
zveď' hlavu svou a veliké a sivé
své oči vážně, důmyslně upřel
na poutníka a usmíval se tiše:
a každý nechal — byť i ostrým vtipem
dřív ranil jej — v svém srdci klíčit zvolna
květ soucitu, jenž za rosu má slze
a mystickou svou vůní blaží duši.

Byl vesel vždy a nejradši měl děti.
„Hle, dobrý blázen!“ říkali mu všickni,
neb od hlídačů sbít se nechal jednou,
by třešní, jahod, mišpulí a broskví
moh' natrhati a rozdávat dětem.

Když dostal halíř, kroutil vážně hlavou,
jej na vše strany obracel a mrzut
pak jal se zašívat jej do své vesty;
když ale rolník, který spěchal s pole
a v náručí svém nesl vodní meloun,
se zastavil, kus uříznul a dal mu:
tu Felice se usmál jako dítě
a hltavě své bílé zaryl zuby
do chladivého karneolu, v kterém
jak bílé perly mihala se jádra,
a zlatá šťáva přes ruce mu tekla.
On smál se hlasitě a smál a výskal.
Jak často záviděl jsem tomu starci,
jenž vyhříval se v slunci celý život,
jenž neměl vědomí té lidské bídy,
ni nudné „dnes“ ni hrůzyplné „zítra“;
tak sedal zde a s okem jasným patřil
na slunce, nebes báň tu neobsáhlou,
na řeku, skály, na vzdálené hory
a cos jak odlesk svítání mu plálo
ve sivých očích —

Večer v podjeseni;
kraj rozlehal se výstřely a hudbou,
zpěv s tancem v závod šly, byl první večer
při vinobraní. Velký Dionyse!
Já nevím, kde tvůj hrob, však vím, že dávno
jsi opustil jej proměniv se v radost,
jež šlehá z duší, z pohárů a z očí.
Hle, plné koše hroznů, ještě nové
a stále plné, zlaté, namodralé,

hrající v slunci nachem, plné pelu
jak dívčí tvář, jíž polibek se netknul.
Na strmých žebřících se jako v tanci
vždy dva a dva s děvčaty hoši mihnou;
ta plný košík na hochovu hlavu
hned postaví, on zas jí podá prázdný,
a rychle střídá se to, takže oko
zří snědé paže jen, jak míhají se.
Kde vzal se tady starý pifferaro,
to nikdo neví; rád jej vítá každý.
Přes hlavu hodí sobě strážci vinic
srst zvířecí i s rohy, straší dívky
a honí cizí vetřelce, ve mnohém
Satyrům podobni. Smích neustává,
zpěv vpadá v dud a píšťal skočnou notu,
a když jsou přeplněny všecky koše,
tu tanec všech pak dílo korunuje.

V ten večer opět seděl starý Boni
na místě svém u splavu; usmíval se,
jak též by sdílel radost vinobraní.
V tom zdaleka se k němu blížil průvod:
na hlavách koše nejkrásnějších hroznů
šly dívky s hochy ve objetí družném,
v před pifferaro s pištci, naposledy
pak strážci vinic ve svém zakuklení.
„Hle, Boni, dobrý blázen, ať jde s námi!
jen on být může králem vinobraní!“
zněl jeden křik, a hluk mu odpovídal.

Leč dobrý Boni ani sebou nehnul;
zřel k západu na oblaků pouť klidnou,
jen usmíval se.

„Boni, tu máš víno,
pojď s námi!“ křikli, a dešť hroznů letěl
v klín bláznu. Boni se jich ale netknul,
ni brvou nehnul, jen se díval v západ.

„On nechce jít, nuž my jej uneseme!“
a strkali jej, tahali a rvali —
však Boni nepohnul se, usmíval se
a stále stíhal mraků různé vlny.

„Však my jej vyplašíme!“ vykřik' jeden,
a skokem pět jich stálo nad stavidlem,
a bleskem spadla celá stěna vody
přes jez, pod kterým seděl dobrý blázen.
Ni výkřiku — jen nad vlnami mihla
se na chvíli ta holá jeho lebka,
jak měsíc když se nahne z mlhy zimní,
a voda vířila a vřela bouřně
v svém řečišti — a podél břehu stáli
se zatajeným dechem, polekáni,
jak zasáhnuti bleskem vesničané.
Dnes bylo po všem, po tanci i zpěvu.

Pak našli jej. Tvář jeho byla klidná,
s týmž úsměvem, s kterým se díval v západ...

A tomu bláznu, který tady leží,
já psal jsem na kříž rukou neumělou:
„Felice Boni tady odpočívá;
za duši jeho vy se pomodlete,
kdo jdete kol!“ ... A proto jsem vás zaveď
v své písni drsnou, kamenitou strání
na pláň, kde leží malý, veský hřbitov,
jak chudý květ na prázdné, holé dlani,
a chtěl jsem, aby vykvetl vám v duši
květ soucitu, jenž za rosu má slze
a mystickou jenž vůní blaží duši.

FLÉTNA

Posledního bídáka sten spočten jest mezi tony harf nebeských — tvoje zoufání a vzdechy padají dolů, Satan je sbírá, přidává je v radosti k svým šalbám a klamům, a Pán je zapře jednou, jako ony zapřely Pána.

Krasiński.

Vysoko v Apeninách stál osamělý klášter. Stál na svahu černé skalní stěny bez stromů a zeleně, a slunce pralo nemilosrdně do šedých jeho stěn. Klášter tento měl jednu znamenitost: bydlel v něm totiž Bůh a Satan, a oba v největší svornosti. Bůh se tajil na oltáři chrámu, a Satan v cele převora nad psacím jeho stolkem, a sice za obrazem, bůh ví jaké školy, představujícím pokušení sv. Antonína, oblíbený předmět celé řady malířů, jejž Teniers a Tassaert s největší komikou, Schon a Bosch s největší fantasií provedli, a jenž Callotem dal světu Hoffmanna, toho dobrého a nyní skoro nevděčně zapomenutého básníka zlatých hrnců a ďábelských elixírů.

Mezi všelijakými nestvůrami, které kol ubohého sv. poustevníka prováděly zběsilý rej, byla v rohu veliká, zelená žába se zobákem kanářím, s velmi moudrýma očima a s bílou, nadmutou blanou pod hrdlem. Pod touto žábou uhostil se časem Satan a nepozorován pozoroval očima žabky ne sice plátěného sv. Antonína, ale živoucího převora i s celou klášterní havětí.

Musím říci, že dlouhý čas se již ďábel nudil ve svém zátiší. Převor byl velmi zbožný člověk, mniši odříkávali dost ospale svoje hóry; zlobiti je necudnými sny bylo tak všední, že se i Satan za to styděl — a přece chtěl se bavit. Často zavřel před nosem převorovi listy breviře desetkrát po sobě, ale převor se stoickou chladností otevřel knihu po jedenácté a založil místo modlitby znaménkem, kde v středu dvou velikých, plápolajících srdcí (patrně něžná upomínka „ze světa“) se zvedal zlatými perličkami vyšitý kříž. Ďábel si chtěl namluviti, že jest to dětinství po jedenácté přiklapnout knihu — ale musil se opět styděti, neboť v skutku se bál kříže; nedošel tenkrát ještě tak daleko v emancipaci. On by se k tomu sám ovšem nepřiznal, ale já vám to povídám „sub rosa“.

* * *

V klášteře byl také jeden mladý mnich. Shelley, tento nejpoetičtější interpret srdcí lidských, nazval by jej Alastorem; zde mu říkali prostě bratr Coelestin. Byla to měkká, snivá duše, zajisté hodna lepšího osudu, než hynouti mezi těmito opuštěnými zdmi. V klášteře nebyl valně oblíben; a přec byl tak tichý, nesvářil se o laskavý pohled převorův, a potkávaje bratry na ztemnělých chodbách volal jim vstříc svoje „memento“ s nejhlubší pokorou. Ovšem jen s pokorou evangelia a nikoli s pokorou pokrytství, jehož neznal.

Proč vstoupil Coelestin do kláštera, těžko říci. Musilo to snad být. Jsou lidé, v jichž životě se hlásí ku právu svému starý fatalismus, jejž darmo spoutal středověk vírou v Prozřetelnost a jejž nová doba oslnila světlem vědy — ovšem neoslepila. Patrno, že nebyl Coelestin v klášteře spokojen. Co mu byla nádherná příroda, když směl ji pozo-

rovati jen z mřížového okna cely své? Bratří byli starší a snad proto nevlídní. Snad ani jim se nevyplnily sny, s nimiž před léty přestoupili tento práh.

Cela bratra Coelestina byla úzká, prostá, chudičká. Jednu přednost měla: byla totiž ve staré jakési věži, zbytku ledabylého opevnění z dob dávných, kdy musil každý mnich za pasem vedle růžence nositi meč a stejně připraven býti na hlas zvonu volajícího k nešporám i na hlas zvonu volajícího na zdi kláštera proti četným potulným tlupám horských banditů. V této věži s jedním hustě zamříženým oknem bylo hnízdo všech snů bratra Coelestina. Prostá rohož byla mu ložem, bible a breviř knihovnou. Vše mu zde bylo chladným a cizím. Pouze ta vyhlídka do hor působila naň takým kouzlem a dýchala v duši jeho také snivé teplo, jak druhdy dávno, dávno pohled jeho zbožňované matky.

I stával Coelestin dlouhé hodiny u svého okna, zvláště když sláva západu rozlila se nad horami, když temné jejich obrysy zaplály violovou zoří, a mlha, sestupujíc po terasovitém jich úbočí, klonila se v údol, proniknuta nachem červánků jako déšť bledých, růžových lístků. Stával u něho dlouhé hodiny v noci, když náhle nad posupně černými hlavami hor vytryskla bizarně žlutá záplava, podobná aureole severní záře, kterou jako bílé květy se míhaly vzdálené hvězdy. Jaké to opojné ticho, jaká snivá vůně! V onom koutě hor, zkad vystupují mraky a mlhy, hvězdy, vlny a ptáci, myslíval bratr Coelestin, tam sedí neznámé jakési božství a sní svůj těžký sen, jejž nazýváme světem, přírodou, životem, a jehož slabý odlesk chvěje se v duši člověka jako poslední paprsek zapadajícího měsíce na černém temeni Apenin.

Ve dne, v žáru slunečním nikdy se Coelestin nedíval do hor — byly smutny, zdály se nižší a jako by stísněny. Čtenáři, jenž bedlivě mne provázel sny bratra Coelestina, znova připomínám, že ďábel v cele převorově se hrozně nudil.

* * *

Musím také podotknouti, že byl klášter velmi chudý. Mniši záviseli úplně na dobrodiní rolníků v okolních horách. Ale to dostačilo; byl tenkrát jiný čas, a kněz a ještě více mnich byl člověku tak svatým jako vlašťovice, jež přilétala každým rokem pod přístěnek jeho chatrče.

Čas od času posýlal převor některého z bratrů do hor; přidělil mu za průvodce bratra Ondřeje, který znal hory lépe než mnohý bandita, a starého šedivého osla s četnými koši na potravu. Bratr Ondřej měl již výsadu jezditi s oslem. Snad proto říkali bratří též jeho věrnému čtyrnohému společníku „Ondřej", a když se řeklo: „Ondřej přijel z hor", mohlo se mysliti, že to byl bratr Ondřej, osel Ondřej a nejlépe oba dohromady. Tento Ondřej byl starý, bručivý muž; na cestě žehral na slunce, a když se skrylo do mraků, žehral na kamenité stezky; když došel do selských dvorů, žehral na klášter a v klášteře žehral zase na sedláky. Rozumný převor, nechtěje nevlídným chováním bratra Ondřeje rozladiti své ovečky, dal úkol mluvčího vždy někomu z ostatních bratří, a každý z nich, chtěje se zavděčiti převorovi, nosil plné kapsy obrázků, růženců a křížků, jimiž poděloval děti sedláků ad captandam benevolentiam tatínků a maminek.

Tak přicházíval bratr Ondřej s plnými koši másla, chleba, uzeniny a jiných potravin, a v klášteře každý večer

po jeho příchodu slavněji se rozlehaly žalmy a déle hořela světla v prostranném, mramorem dlážděném refektáři.

Jednou stál opět „bratr Ondřej“ s přivázanými koši na hřbetě, očekávaje kolegu svého, který šel k převorovi pro rozkazy k nové výpravě. Bratr Coelestin díval se smutně k horám. Nerozuměl sám své touze. Tu uviděl osla s koši. Divá žádost uchvátila jej podívati se do lůna hor, vdýchati do prsou trochu svěžího vzduchu, zajásati se skřivanem v bezedném azuru a viděti zase jednou lidi, živé lidi, ne tyto seschlé mumie, otočené závitky askese a napuštěné vůněmi kadidla a modlitby. Nerozmýšleje se, poprvé v žití svém, šel přímo k převorovi a vstoupil do jeho cely bez opovězení, bez pozdravu.

„Otče,“ oslovil jej kvapně, „mám prosbu, vřelou prosbu, první, co jsem zde; neoslyš mne pro lásku boží!“

Převor se podivil a odpověděl hlasem mírné výčitky: „Hřešíš, synu, proti řádu a svatým jeho pravidlům. Ty nesmíš míti prosby vůbec. Neboť míti prosbu, předpokládá chtíti něco, a odložení vůle jest první krok k dokonalosti řeholní. Z prosby rodí se rozkaz a z rozkazu násilí.“

Coelestin mlčel, zarděl se, oči jeho se zarosily.

Převor pokračoval: „Mám soucit s tvou mladostí; vyslov svou prosbu, snad se dá vyplniti. Budoucně však ušetř mne a nevycházej z cely své, dokud tě nezavolá hlasem mojím ten, jehož jsme všickni nehodnými služebníky.“

Zajíkavě vyslovil Coelestin své přání. Chtěl provázeti bratra Ondřeje do hor.

Převor se zamyslil. Pak pravil vážně: „Budiž! Ne proto, že bych ti po vůli udělal, ale proto, že i bez prosby tvé jest na tobě, provázeti naši výpravu. Jdi s bohem a vrať se s Jeho požehnáním!“

Coelestin vrhl se k nohoum převorovým, a když líbal jeho ruku, zrosil ji ohnivými slzami. Převor ovšem slzám těmto nerozuměl.

Vyjeli.

* * *

Nikdy celou cestou nenabručel se bratr Ondřej tolik jako tenkráte. A věru měl příčinu. Tušil nezdar výpravy a vinu sváděl v duchu na dobrého Coelestina. Tento byl blaženým snad poprvé ve svém životě; reconvalescent po dlouhé nemoci a vězeň propuštěný po řadě let nemohli by býti šťastnějšími. Zdálo se mu, že svět jest stvořen jen pro něho; všude viděl svou duši: v květech cyklam i na peruti orla, jenž mizel vysoko nad nimi v čisté, modré obloze. Kdyby mu byl nebránil jeho stav a těžký habit, byl by lezl za kůzlaty, která okusovala po kamenitých stráních lístky ostružin. Oko jeho zářilo, ruce se chvěly.

Bratr Ondřej, prosím, nyní mnich, tušil dobře. Jako by sám osud zavřel dvéře a dlaně jindy tak dobrosrdečných sedláků, a bratr Ondřej (nyní osel!) cítil brzy následky toho na svém pokorném, opelichaném hřbetě. Snad měl Ondřej pravdu. Nezkušený Coelestin neměl ani obrázků, ani růženců k podělování, mimo to neměl tolik taktu chváliti drůbež a dobytek hospodyň a mazliti se s jejich dětmi; jeho srdce bylo tak plné zázraků přírodních, jeho duše oněměla úžasem, jen oko mluvilo, ale řeči tohoto svět nerozuměl a neporozumí.

Zkrátka, vraceli se s prázdnem. Někde byli všickni v městě a nechali doma malé děti, které čivěly udiveně z oken papírem zalepených na tyto zakuklené příchozí; jinde jich krátce odbyli. Ubohý Coelestin — vina svezla se jen

na něho! Bratr Ondřej byl dnes v nejhorším rozmaru; šedivý jeho jmenovec měl tajnou radost, že nemusí v takovém parnu ničeho nésti, ale projevení této radosti přišlo mu draze. Šli zvolna kamenitou úžlabinou bez stromů, bez křovin. Ondřej bručel, a Coelestin nevěděl, kde najíti východu z labyrintu svých myšlének.

Tou dobou nadmula žába s kanárčím zobákem na obraze v cele převorově svou bílou blánu, jako dělají žáby slunice se po jarním dešti na kraji rybníka. Převor toho ovšem nepozoroval, byl zabrán do svého breviře.

Naši poutníci dospěli na vysoký hřeben horský, kde stálo několik jilmů a husté křoví jalovce. Zde chtěli učinit malé zastavení. Byli umdleni parnem i chůzí. Leč jaké podivení! Ve stínu stromu ležel čelem k zemi otrhaný muž; spal nebo byl mrtev. Stranou ležela pohozená flétna.

Bratr Ondřej bručel něco o tulácích všeho druhu a chtěl jíti dále zrovna jako levita v evangeliu, ale dobrosrdečný Coelestin tvrdil, že jest jejich povinností ujmouti se ubožáka — snad umírá. I rozpředla se hádka, z které měl největší prospěch Ondřej číslo druhé; ulehl si beze všeho v stín jalovce a okusoval vysoký, modravě kvetoucí bodlák.

Bratr Ondřej odporoval dlouho; vymlouval se, že třeba býti opatrným — kdož ví, koho zbudí — jaký byl ale jeho úžas, když Coelestin energicky prohlásil, že přiváže ubožáka k oslu a doveze do kláštera k ošetřování a vyhojení. Neznámý muž se zatím obrátil a bolestně zaúpěl ani oka nepozvednuv. Patrně bojoval těžký zápas s nemocí, snad i se smrtí . . .

Coelestin klekl k němu a pozoroval jeho obličej. Obyčejná tvář beze všeho zvláštního výrazu. „Muzikant, tulák, jakých tisíce v horách!“ bručel Ondřej.

S velkým a stálým odporem s jeho strany, s velkým a stálým přemlouváním a příklady křesťanské lásky se strany Coelestina, byl neznámý vyzdvižen na osla, přivázán, a celá karavana hnula se ku klášteru, jenž na protějším hřebenu z mlh vyzíral, jako by zvědav, s jakým bohatým obdařením se vrací ubohý Coelestin!

„Krásné nadělení!“ bručel bratr Ondřej.

Coelestin zvedl flétnu. Neviděl nikdy ve svém životě tento nástroj; usmál se, patrně líbila se mu tato černá píšťala. Skryl ji opatrně za ňadra svého habitu. Leč Ondřej vrhl se divoce na něho, dokazuje, že se flétna musí vydati převorovi, či lépe klášteru v náhradu za výlohy, které nastanou ošetřováním, aneb smrtí a pohřbem neznámého. Konec hádky byl, že strčil Coelestin flétnu do náprsní kapsy zedraného kabátu cizince, jenž neotevřev očí časem jenom bolestně zavzdychal.

Na terase klášterní shromáždili se zatím všickni bratří s převorem v čele, očekávajíce snažně příchod obou Ondřejů; docházelyť potraviny, a více dnes než jindy cítili bratří chuť poseděti si při plné číši v slavnostně osvětleném refektáři. Leč jaký úžas, jaké překvapení! Do vrat vchází Ondřej číslo první a bručí, Ondřej číslo druhé, nesoucí na hřbetě neznámého člověka, snad opilého tuláka, bylo všeobecné mínění, a naposled Coelestin s hlavou sklopenou a rukama sepjatýma, nesměle jako vinník předstupuje před soudce. Nový úžas, pohoršení, reptání! Žádné potraviny; ani uzenina, kterou jídal tak rád bratr Kleofáš, ani artičoky, po nichž se mohl utlouci bratr Zeno, ani jediný boží meloun, po němž tak lačně mžoural bratr Sulpicius. A místo slibovaných hodů otrhaný žebrák, pobuda! Ó Coelestine, cos to učinil!

Převor utišil přísným pohledem reptání bratří a s nejpřísnější tváří oslovil chvějícího se Coelestina: „Co nám to vezeš, synu?“

„Ježíše Krista,“ odvětil tento bojácně, úpřev na převora své tklivé, blankytné oči.

Smích zazněl se všech stran: „On blázní!“ Dalo se očekávat, že to tak dopadne. „Ještě se nám vysmívá!“ ozývaly se jednotlivé hlasy.

„Nerouhej se, synu!“ odvětil podrážděný převor.

„Nerouhám se, otče, a opakuju ještě jednou, že vezu Ježíše Krista; což neřekl on sám: ‚Co jste učinili nejmenšímu z lidí, mně jste učinili?‘ A hle, otče! Tento ubohý ležel bůh ví v jakých bolestech na skalnaté cestě v úpalu slunce; zda neposlalo nás samo věčné milosrdenství ulevit jeho bídě? Ano, otče, rouhám se ještě více a řeknu, že jen proto zavřeli nám dnes všude dvéře, abychom mohli přivézti tohoto umírajícího. Kdybychom měli plné koše potravin, nemohli bychom pomoci — tak ale řídila vše Prozřetelnost.“

Mezi mnichy tiché reptání. Převor sám byl skoro přesvědčen. Leč za chvíli pravil: „Synu, dobře jsi učinil se stanoviska lásky k bližnímu, leč ústy písma vyslovena jest též věta, abychom byli opatrni jako hadové. Kdož ví, zda to není přetvařující se, zakuklený dobrodruh, jenž chce takto vyšpehovati klášter a později vyloupiti nás s druhy svými v naší chudobě? Leč jaká pomoc; stalo se. Za trest ale, žes učinil tak bez vůle a rady mé, budeš sám ostříhati v nemoci svého nalezence! Bratří, pojďme k hóře!“

Byla to však smutná, mrzutá hóra! Bratru Zenonovi, jenž předzpěvoval antifony, stále se míhaly v breviři artičoky v libě páchnoucím oleji a pletl se stále; bratr Sulpicius

bál se pozvednouti zraku svého na oltář, viděl všude zlaté, báječné melouny, a dobrý Kleofáš se zadušoval, že místo kadidla cítí samou uzeninu.

A jaká smutná večeře! Byl jen starý, zelenavý sýr s řetkví a vyčichlé lambrusco. A vším vinen ten Coelestin!

Sotva dojedli, oznamoval bratr kuchař, že cizinec skonal. Nový úžas, nový déšť výčitek Coelestinovi. Ani převor se nezdržel a vstupuje do cely své bručel polohlasitě: „Jen výlohy, zbytečné výlohy!“

Bratr Coelestin byl přítomen posledním okamžikům umírajícího cizince. Sotva mu zatlačil oči, pojal jej divný cit; bylo mu, jako by se měl dopustiti svatokrádeže. S třesoucí se rukou ohledával chladnoucí tělo neznámého — konečně našel a byl by zajásal. Z náprsní kapsy vytáhl starou flétnu a jako veliký poklad ukryl ji hned pečlivě ve svém záňadří.

Celý den chodil jako pitomý. Zatím pochovali mniši neznámého u zdi klášterního hřbitova. Místo modlitby hodili mu do posvěcené země s hrstí hlíny několik nelidských výčitek.

Byl večer letní, vonný. Coelestin v úzké cele své stál u okna a díval se do hor. Jeho celá duše otevřela se jako báječná květina. Neměl v celém životě dosud flétny v ruce; vyňal ji zvědavě z habitu, prohlížel ji jako dítě novou hračku a pokoušel se ovšem velmi neobratně přiložiti ji ke rtům a zvedati a klásti prsty na otvory její. Odvážil se též vpustiti do ní proud svého dechu. A hle, čistý, měkký tón plynul z flétny, vlnil se v jasném, večerním vzduchu, nyní jako by se zastavil a nyní umíral v jemném a svůdném spádu vždy tišším a slabším dozvukem, jako by labuť na jezeře si zazpívala. Coelestin se trochu podivil a opakoval

svůj pokus. Druhý tón byl smělejší, mohutnější; jestli zněl první jako tichá žaloba, zněl tento jako výčitka; při tom nevlnil se svůdně, ale ostrým hvizdem zanikl. Coelestin myslil ve své naivnosti, že to ani jinak býti nemůže, že není třeba více umění, než foukati do flétny; ona sama pak že se postará o to ostatní — a proto foukal udatně.

A jaká to byla melodie!

Celá poesie tohoto vonného večera zhlížela se ve vlnách této mystické hudby. Nach červánků jako by se vznášel kolem těchto tónů, které v tklivé elegii se chvěly, zmíraly, pojily, proplétaly jako úponky svlačců, vinoucí se z klášterní zahrady mezi divokým chmelem po zdech a kývající velikými, pestrými květy mezi mřížemi ztemnělé cely. A jako by na pokraji každého květu seděla víla etherická, bělejší nad slonovou kosť a průsvitnější nad mlhu, a každá jako v taktu kývala zlatou svojí hlavičkou, a podávajíc sestře z druhého květu ruku vyhoupla se na sousední kalich v opojivý tanec, jako by tisíc pestrých motýlů se míhalo mezi květy. Nebe se zdálo býti bližší, hory vyšší a slavnější; potok, proplétající se skalnatou úžlabinou, šuměl jako ze sna, a černé skály, hlídající jako staré chůvy jeho tok, třpytily se zlatým pískem a skláněly se níž, a sporá křoví divokých ostružin a hlohu tměla se v divé, smaragdové zeleni. A každý tón jako by našel bratra svého: ten v barvách večerních oblaků, ten v stříbrném lesku vlny, ten ve fialových odstínech vzdálených hor; každý tón se zdvojil svojí ozvěnou, která si usedla do starých střílen klášterních zdí, bloudila po pestrých oknech kaple a chvěla se tančíc po hrobech klášterního hřbitova...

A bratr Coelestin hrál neustále. Zdálo se mu, že touto hudbou spadlo s něho vše, co jej tísní, tíží, hněte a trudí;

bylo mu jako onoho jitra, kdy poprvé si vyšel do hor, ale volněji než orlu, jemuž tenkrát záviděl, blaženěji než cyklamě, v jejímž útlém kalichu našel tenkrát svou duši. Hrál a díval se do hor, za které zapadalo slunce v čarovné glorii. Krajina před ním splývala v široké, sterými barvami se míhající pruhy; potok jako by se vzpřímil v rokli a házel v jeho okno déšť perel, onyxů a rubínů; červánky byly jedním mořem; květy svlačců rostly v křišťálové amfory, z nichž se zvedala nahá těla odalisek a sylf, splítajíce se v nejvábnějších skupeních, a vším zaznívaly ostré, táhlé, melodické a bizarní, žalující, sténající, bouřící a modlící se tóny, jako perly májového deště v hustý, rozkvětlý, opojnou vůní omdlévající les plného jasmínu...

A Coelestin hrál ustavičně, až vše splynulo nad hlavou jeho, jako když se zavrou vody nad tonoucím; jen vírem tím znělo mu cosi sladkého, jako rány v cymbál a smíchy rolniček, pak tichlo vše pomalu a v jeho okno se dívala hvězdnýma očima rosná, nádherná noc.

Na prahu cely stál jako vyjevený bratr Kleofáš, a když Coelestinovi vypadla flétna z ruky, oznamoval chvějícím se hlasem rozkaz převorův: Coelestin měl ihned i s flétnou sejíti do jídelny.

* * *

Nastal ovšem výslech. Coelestin v horlivé hře zapomněl i na večerní hóru a pak, co více, rušil tou satanskou hudbou, jak ji nazýval převor, pobožnost ostatních. Bratří, naplněni ode dávna hořkostí proti Coelestinovi, očekávali s radostí výrok převorův. Tento zprvu mínil, že Coelestin umí tak hráti, ale zvláštní kouzlo této hry a vnitřní jeho tušení zdály se svědčiti opak. Coelestin vyznal upřímně, že

neměl flétny nikdy v ruce a že míní, že není třeba více umění než foukati. Bouřlivý smích bratří byl mu odpovědí.

Většina nad to obviňovala jej z pokrytství, jiní věřili v jeho naivnost, ale tušili zase věci nadpřirozené. Převor byl dlouho na vahách. Leč upřímný pohled Coelestinův odzbrojil ho úplně. Konec všeho byl, že prohlásil flétnu za jmění klášterní a odevzdal ji bratru Kleofáši s přísným rozkazem, aby jí nevydával nikomu, tím méně Coelestinovi. Tento byl zatím propuštěn.

Noc strávil beze spaní. Stále zněla mu opojná ona hudba v uších. Druhý den byl pustý, mlhavý. Coelestinovi bylo jako jiným lidem jest po noci probdělé orgiemi. Cítil strašné prázdno v duši, v chrámu i cele své byl cizincem, touha nevýslovná jej pálila, bál se ji vyslovit — a přece si byl vědom, že se mu stýská po flétně.

Přišel opět večer, tenkrát nevlídný a posupný. Hory se pokryly závoji par jako truchlící vdovy.

Coelestin chodil se skříženýma rukama po setmělé cele své. Jedna myšlénka žila v něm a mučila ho pekelným ohněm.

Flétnu, jen flétnu!

Došed na své procházce ke dveřím slyšel lehké zaklepání. Pootevřel a viděl v šeré chodbě státi některého z bratří. Bylo příliš tma, aby byl mohl rozeznati tahy obličeje. Dle postavy zdál se to býti bratr Kleofáš.

„Mám jíti zase k převorovi?“ oslovil jej kvapně Coelestin.

Mnich místo odpovědi položil prst na ústa a vyňal z habitu — flétnu; což jiného mohlo to býti? A kdož mohl to býti jiný než strážce flétny, dobrý bratr Kleofáš, ten veliký ctitel uzeniny?

„Kleofáši, bratře!“ zajásal Coelestin; „přece někdo, jenž má soucit se mnou, někdo, jenž mne nezapomíná, ba, jenž k vůli mně chce uvaliti na sebe hněv převorův a nevoli bratří. Děkuji ti, Kleofáši; myslil jsem, žes mým nepřítelem — odpusť, bratře, odpusť! Jaké štěstí! má flétna!“ A již vztahoval ruce po podivném tom nástroji.

Mnich dal mu znamení, aby zůstal tichým, a podal mu flétnu; než mohl Coelestin děkovati mu, zmizel v šeru dlouhé chodby. Dobrý Coelestin nevěděl v dumách svých, že bratří jsou dávno již v chóru. Byl přesvědčen, že tento mlčelivý mnich byl Kleofáš — nemyslil na nic než na svou flétnu. Přistoupil k oknu a hrál. A jako by hudba souvisela s naladěním dne, byla smutnou, elegickou. Potlačené vzdechy a zadržené slzy valily se v ní plnými proudy, miliony slavíků žalovalo v ní svůj bol. Náhle ale změnila se v divý, karnevalový rej, v jásot pusté orgie, v smích šílenství. Nevím, jak dlouho hrál Coelestin, ale tenkráte to byl v skutku Kleofáš, zuřivý jako tygr, jenž jej poháněl před soudnou stolici převorovu. Věc byla víc než záhadná.

Kleofáš tvrdil, že zamknul svou celu, pověsiv flétnu na hřebík pod kropenkou, a odebral se k hóře. Tak svědčili bratří, a převor viděl, že Kleofáš předzpěvoval antifony. Coelestin opět tvrdil, že sám Kleofáš mu doručil flétnu. Patrně zůstala vina na Coelestinovi; nikdo mu nevěřil. Kleofáše viděl každý v hóře, Coelestina nikdo. Jaké ale bylo podivení, když celý řád, odebrav se slavně v celu Kleofášovu, našel zde flétnu visící tiše na hřebíku pod kropenkou.

Zkamenělí úžasem.

Převor kladl ustavičně ruku na čelo, jako by chtěl se dohlédati moudré myšlénky; bratří dívali se na sebe, jako by spadli s měsíce, a Coelestin trnul v úzkosti, co přijde.

Převor sňal flétnu a odnesl ji do svého pokoje. Coelestin odveden jest dvěma bratry do klášterního vězení, kde měl tak dlouho o vodě a chlebě odloučen všech žíti, dokud by vše nevyznal, jak se mu dostala flétna do ruky, kde se naučil hráti, a aby pykal za svou neposlušnost i nedbalost ve službě církevní.

* * *

Byla noc. Coelestin toho nevěděl. V komůrce podkrovní, jež byla klášterním vězením, byla stále tma. Jediné, hustě zamřížené okénko bylo zrovna pod okapem.

Tu se otevřely dvéře, a v pološeru objevil se bratr Kleofáš; strčil, bruče něco do vousů, džbán s vodou a kus chleba k loži Coelestinovu a zavěsil malý, čadící kahanec na bezbarvou zeď. Coelestin pokusil se jej osloviti, ale on mlčky práskl dveřmi za sebou a otočil klíčem.

Ubohý Coelestin byl opět sám. Vrhl sebou na rohož, chtěje usnouti, ale nadarmo. Zimničné představy stavěly se mu před zrak, skráně mu jen hořely, oči se zavíraly, jako by tížené olovem, ale spánek byl tenkráte hluchým a nemilosrdným.

Hodiny se tiše vlekly. „Jaký to bídný život!“ myslil si Coelestin. „Zda by nebylo lépe umříti?“ I jal se přemýšleti o smrti. Zdála se mu tak lehkou, tak sladkou.

Kahanec jen blikal a naplňoval malou jizbu smrdutým kouřem. Stíny malé mříže chvěly se na podlaze. V koutech bylo plno stínů.

Coelestin pozvedl hlavu, a zdálo se mu, jako by pojednou stíny u dveří houstly. Myslil zprvu, že jej mámí zrak, protíral si oči, ale darmo; stíny se stkaly v postavu,

která se blížila k jeho loži. Byla oděna v černohnědý řasnatý šat, podivného střihu a kroje; barva podlouhlého, vyzáblého obličeje byla žlutá jako staré pergameny klášterní knihovny. Krok její byl zdlouhavý a bez ruchu.

Coelestin díval se upřeně na podivnou tu bytost; necítil ani nejmenší hrůzy. Cizí host stál přímo proti němu a díval se mu svýma zelenýma očima upřeně v tvář.

„Ty jsi Satan,“ pravil klidně Coelestin neodvraceje očí od něho.

„Snad máš pravdu,“ odvětil cizinec hlasem sípavým.

Dlouhé ticho.

„Ó jak ten život bolí!“ zaúpěl Coelestin, a jako by sám byl v jizbě, obrátil se a upíral zraky ke stropu.

„Bolí?“ posmíval se divný host; „vždyť ho, chlapečku můj, ani neznáš. Bolí! stará píseň všech dětí a darmochlebů! Život jest prázdný pojem, a vše záleží na tom, jak jej vyplníš. Je to tvou vinou, že tě bolí.“

„Já že neznám život!“ horšil se Coelestin. „Což pak jsou naše sny, zápasy a odříkání?“

„Sny, zápasy a odříkáním, ale nikoli životem,“ odvětil Satan; „ty tušíš život, ty děcko s touhami obra a s omrzelostí starce.“

„Proč tedy neznám život?“ ptal se váhavě mnich.

„Poněvadž neznáš ženy,“ odvětil s úšklebkem Satan.

„Ženy,“ opakoval jako v snění Coelestin; „vždyť jsem také měl matku, tu dobrou, andělskou matku . . .“

„O matce nemluv,“ vpadl mu Satan do řeči; „matka jest pouze duší, světicí, chceš-li vtěleným božstvím, nikoli ale ženou, která jest tělo a jíž jsi nepoznal. Jsi velmi nevinný, mé dítě!“ V posledních slovech Satana chvělo se pohnutí hlubokého soucitu . . .

„A co mně může dáti žena k mému štěstí? Byl bych šťastným, kdybych mohl těkati přírodou, lézti po horách s kůzlaty a lítati s orly, přebývati v kalichu květin a . . .“

„Býti hlupcem jako dosud!“ přerušil jej cizinec. „Ty nevíš opravdu, co jest žena, a hlavně nevíš, co jest nahá žena. Ty nevíš, že žena jest celá příroda, celá zosobněná věčnost, že v její duši jest paprsek edenu a v těle jejím celé peklo plamenů. Ty kladeš dosud nezralé svoje sny v kámen, květ i peruť ptáka, ale ne tam, kam patří, odkud přišly a kam směřují: na nahá ňádra ženy, tento oltář pravého božství, tuto jedinou obětnici smíru. Ty nevíš, že i tvá duše jest ženou, že příroda jest ženou, že smrt jest ženou, ano matka všech, i věčnost jest ženou; chceš-li poznat život, musíš dříve ucítiti plamenné, zdrcující objetí skutečné ženy, která jest zosobněnou duší, přírodou, smrtí a věčností. Ty jsi se ale odříkal ženy a proto jsi dítě s touhami obra a s omrzelostí starce. Jak tě lituju!“

Coelestinovi vstoupily slzy do očí. „Nuž, tedy mně dej poznati ženu a vezmi život, mou duši, mou spásu, mou blaženost!“ vykřikl divoce a vrhl se před ním na kolena.

Satan se usmál a přistoupil blíže. „Nač třeba této bludičky!“ S těmi slovy zhasil kahanec a přistoupiv k okénku mávl do tmy rukou.

Jako bílá nit hedbáví zalesklo se cosi z venku mezi mřížemi, zhoustlo to na stříbrný paprsek, blížilo se a v krátké době seděla mezi mřížemi stříbrozlatá hvězda. Paprsky lily se z ní na vše strany a plnily jizbu zažloutlým, sirnatým světlem, které brzy hrálo v různých barvách.

Satan sáhl za ňádra a vytáhl tři kusy černého, oblého dřeva a sesazoval je dohromady.

„Má flétna!“ vzkřikl Coelestin a skočil s lože.

„Ano, tvá duše!“ odvětil s úsměvem Satan. „Lehni jen, není třeba se tak namáhati.“

Coelestin lehl na lože a přikryl se rohoží. Satan nasadil flétnu ke rtům. Sotva zazněly první tóny, spadala s něho černá říza. Na kraji lože seděl nahý kolos, obrovské údy byly přikryty jen velikýma netopýříma křídloma, jež visela mu s mohutných plecí jak dva černé prapory. Hrál na flétnu, kývaje posupně hlavou. Tóny zněly bizarně, nepravidelně, neuměle; melodie chyběla této hudbě. Coelestinovi bylo, jako by déšť žhavého uhlí padal mu na skráně. Tóny byly stále ostřejší, pronikavější jako jehly. Coelestin cítil tajnou bázeň a tahal si rohož přes hlavu.

Cosi jako mlha táhlo se před ním, lehalo na něho a úžilo mu dech. Různé obrazy míhaly se před ním. Viděl města podivných věží a domů, pusté lesy a písčité pouště, staré zahrady plné kamenných, omšených soch a vyschlých vodojemů; byl večer, bylo jitro, byla noc a rej ten neustál. Náhle stál kdesi v divoké zahradě plné cypřišů, v pozadí se tratily věže nějaké středověké stavby. Na širokých cestách leskl se zlatý písek, a květy s hvězdnými kalichy dýchaly chlipnost. U fontánu pod cypřiši stála žena; byla oděna v černý samet, hrdlo a část ňader byly obnaženy a zářily bělostí slonoviny a matnou něhou perleti. Postava nádherná a velkolepá. Vztáhl ruce po ní, a ona mizela v páře, vše rostlo a splývalo v žluté, stále rychleji se pohybující kruhy; v těchto sjela hvězda, jež dosud se chvěla mezi mřížemi okna, házela dlouhé, jasnomodré a smaragdové paprsky, točila se, až náhle rostla v nádherné nahé tělo ženské, jež bylo oblito stříbrnou mlhou jako průsvitným musselínem. To byla ona, sen jeho spící duše, jenž stál v zadumání pod cypřiši — a ona se skláněla k němu. On viděl

její vlnící se prsy, cítil teplý její dech, neviděl Satana, který v stále prudším taktu kýval hlavou, ale viděl ji; horké slzy tekly mu přes tvář, hlava šla kolem, již ji objímal...

Leč nikoli — v té chvíli, kdy cítil tlukot jejího srdce na svém, octla se u okna, a tančíc před ním po měsíčném paprsku lákala jej za sebou. I skočil s lože; mříže zmizely, na komíně klášterním seděl Satan pískaje na flétnu, a před ním vznášel se v kouzlu letní noci sen jeho duše, ona čarovná, nahá žena...

Musil za ní. Divná cesta po hřebenu střech. Napřed Satan pískaje, pak ona v růžové mlze, z níž tryskaly řetězy břečťanu a chmele, květy zvonků, gencian a rhododendru, vinouce se jejími vlasy, po štíhlých sněhových údech, a pak Coelestin, oči maje zavřeny, s rukama v před nataženýma, se srdcem roztouženým, s duší hrající touhou a blažeností.

Měsíc tancoval před nimi a házel své paprsky jako nítě pod jejich nohy; hvězdy se míhaly fosforovým třpytem, a hřeben střechy klášterní ježil se pod kroky jejich jako hřbet nějaké báječné, předpotopní potvory...

Kde se zatáčela střecha, vyskočil veliký, černý kocour; jeho oči plály jako dva rubíny, ze sametové srsti lítaly elektrické jiskry.

Klášter zmizel; kráčeli pouze po paprscích měsíčných, stromy stály u cest jako obrovské, zakuklené příšery, s některého pozvedl se s krákotem havran, roztahuje veliká křídla, pod nimiž se cosi kmitalo jako modré plamínky.

Na břehu seděly ropuchy; smaragdová kůže jich těl leskla se a oči jejich měnily se jako drahokamy.

Nad močálem lítaly bludičky — světlušky tančily kolem nich jako padající hvězdy.

Vzduch byl hustší, měsíc ztrácel se v mlhách. Šli po hřebenu hor, tony flétny zanikaly. Stáli nad propastí, v jejíž bezedný jícen svezla se s čarovným úsměvem po matném paprsku luny spanilá žena; zmizela. Satan seděl na hrotu skály, odložil flétnu a smál se příšerně. Coelestin otevřel oči. Byla tma.

„Dej mi flétnu," zahřímal na Satana, „ať si vykouzlím z propasti ten zářný obličej!"

Ostrý smích mu odpovídal.

„Dej mi flétnu a vezmi duši mou!"

Zas ten smích.

V divém vzteku vrhl se Coelestin na Satana, chtěje mu vyrvati flétnu; tento objal jej a přikryl svými křídly. Padali. Coelestin se více neprobudil.

* * *

S úžasem nalezli bratří z rána prolomenou mříž v okénku klášterního vězení. Po Coelestinu nebylo stopy. S úžasem ještě větším postrádal převor flétnu, kterou včera byl položil pod obraz sv. Antonína. Hledaje ji mezi papíry, zadíval se na obraz, a tu poprvé zdálo se mu, že oči zelené žáby s kanářím zobcem hoří rudým plamenem zlomyslného výsměchu, a bílá blána jejího hrdla že se nadýmá.

Ještě téhož dne dal odstraniti obraz ze své ložnice. O příhodě této mluvilo se ještě dlouho mezi bratry, časem však se zapomnělo, jako se vůbec zapomíná.

Ještě po delším čase jel bratr Ondřej se svým kolegou pro potraviny v odlehlou část hor. Dobře uvítán a pohostěn dobrosrdečným horalem, zavdal si trochu více vína než

slušelo. Leč prosím vás, v takovém parnu! Bylo již pozdě, když se vracel s velikým nákladem ku klášteru, kde jej jak obyčejně očekávali s velikou horlivostí. Leč Bacchus s Morfeem vzali si tenkráte dobrého Ondřeje na starost. Poháněje svého kolegu zabloudil v pološeru a dal se zatáhnouti, důvěřuje v jeho znalost terrainu, někam do rokle, kde přemožen umdlením a vínem šťastně usnul. Rozumí se, že věrný jeho soudruh následoval vznešeného jeho příkladu.

Ale ráno! Ostrý vzduch probudil jej a rozptýlil mlhy jeho lebky. Protíraje si oči díval se tupě kolem. Věčný bože, s kým to nocoval! Asi tři kroky od něho ležel muž obličejem k zemi v setlelém habitě jeho řádu. Nebyl to muž, byla to kostra muže, ohlodaná zvěří, deštěm, větry, časem.

Obličej nebyl k rozeznání, byl pln hlíny a seschlé krve, něco dále ležela — flétna!

Ondřej vykřikl úžasem. Jal se mlátit svého kolegu, a poháněje jej závratnou stezkou do vrchu ani se neohlédl, stále se znamenaje křížem.

Převorovi nalhal, že byl u sedláka noclehem. Zda vůbec kdy komu vyprávěl o nočním tomto dobrodružství, není mi povědomo.

U MOŘE

CESTA K MOŘI.

Nad lesy měsíc, loutna mlčenlivá,
se míhá mezi mraky průsvitnými,
květ dýchá vůni, na stonku se kývá,
jak nebylo by vadnutí a zimy;
má hlava klesla tobě na rameno,
má ústa tvoje šepotají jmeno
jak v letu tknuta kadeřemi tvými.

A blíž měsíce hvězda, večernice,
v tom bezdném moři azurovém sama,
ty tiskneš ruku mou vždy víc a více
a mimo lásku pouze noc je s náma.
Jak samet ňader tvých jest opojivý!
Sním na něm; vidím skály, vody, nivy
před zrakem klenout pestré panorama.

Vše, co jsme zřeli touto cestou dlouhou,
vše, co jsem viděl okem duše svojí,
tím okem, jež zvou milující touhou,
jež všecky blesky v jedno slunce pojí:
vše před tím okem táhne v pestré směsi,
můj duch jak orel táhne nad své lesy,
má píseň, labuť, ku své lásky zdroji.

My viděli jsme slunce na východě,
sníh ledovců, jenž rděl se jitra zoří,
i mraků tlum, jak naklonil se k vodě,
i labutí tlum, kterak spěly k moři,
a kaskady, jež ve slunečním jasu
přes skály padaly jak proud tvých vlasů,
když v jejich vlny ruka má se vnoří.

My viděli měst chmurné zdi a věže
a chýžky smavé rozeseté v stráních,
a ruiny, jež anděl spousty střeže,
noc stápí v hvězdách, den v červáncích ranních,
a kláštery a kostely a valy,
kol nichž s břečtanem lilek rámce spjaly
jak vínek myrty na tvých bledých skráních.

My viděli jsme orly nad horami
a s rolničkami po lučinách stáda,
a po vsích v oknech mezi fijalami
nám kynula tak mnohá dívka mladá;
a v slunce sklon když zastenaly třtiny
a nad rybník se rozložily stíny,
já ptal se tebe: Pověz, máš mne ráda?

I hora čnící v mraky skálou holou,
mech u lesa, i zlacený třpyt toků
vše novou plálo krásy aureolou,
jíž mocný plamen kmitá ve tvém oku,
i propasti na vlnách mh'avých stínů
hvězd záři nesly, růže ve svém klínu,
když nad ně jsem se sklonil po tvém boku.

Tak jeli jsme od noci do svítání,
rty polibky a duše štěstím němy;
den růžemi ověnčil bránu ranní,
noc hvězdnými ji tkala lilijemi.
Mé srdce, vězeň, spalo u tvých nohou,
má duše, motýl, létla pod oblohou
jsouc nešena tvé lásky perutěmi!

Já hvězdy viděl v propast noci kanout
jak slzy, bory tmít se, luhy kvésti,
jak zlaté duhy řeky v slunci planout,
a poprv jsem se neptal: co jest štěstí?
Já stále snil tvé opřen o rameno,
jak toto vše bych za tvé lásky věno
chtěl k nohoum tvým, kdybych byl bohem, snésti!

A ty jsi snila; kol tvých oblých ramen
tvůj černý vlas se smísil s mojím plavým,
jak v ocean když ústí světlý pramen.
Nad námi spánek lítal křídlem hravým,
leč sotva našich dotýkal se víček,
mně lákal z hrudi písně, nach z tvých líček
a duši z těla políbením žhavým.

A ty jsi snila jak ona noc tklivá,
již Buonarotti zaklel v sen svým dlátem,
jen smutný úsměv tvůj se z očí dívá
a na rty sjíždí po paprsku zlatém,
svým kouzlem posud moji duši hřeje,
v květ sny mé dýchá a v můj pláč se směje
jak fialky květ v suchém listí svatém.

S ním vstala také, ty má holubice,
z dlouhého spánku moje poesie,
ten racek moře, tato pouští lvice.
U nohou tvých z tvé bílé ručky pije,
ve slunci tvého zraku mře a jásá,
a růže, perly, hvězdy s křídel střásá,
jak v zlatou harfu v tvoje srdce bije.

THETIS.

Jíní leží na mých snech.
Stříbronohá, nezazli mi,
že přicházím na tvůj břeh
z bouří zimy.

Sny a touhy mladých let
započaté v sosen stínu
dej, ať vzplanou v zářný květ
na tvém klínu.

Plná's božských zázraků!
Když tvé vlny v slunci hoří,
když v nočního soumraku
plášť se noří;

Když nad nimi rozsvítí
maják zář svou, jež se kmitá,
a jak rybky do sítí
stíny chytá;

Když z nich v snivé předtuše,
an je stíny obetkává,
jak nahý prs Venuše
měsíc vstává;

Na svých ňadrech lehký člun
houpajíce v hravém tanci,
když zní sladce v stříbro strun
ku romanci;

A od břehu k obzoru
když se rozlétnou jak supi,
jako hora na horu
když se kupí;

Když usednuv na stožár
pod žhavými blesků biči
v živlů ruch a rej a svár
racek křičí;

A nad proudů čeřeny
víchr v honbě velkolepé
lítá, kentaur vzbouřený,
a je tepe:

Ha tu též se probudí
fenix mojí poesie,
blesků plamen ve hrudi
křídly bije!

Bolest svou i hněv i vzdor
v perlách písní s křídel střásá
jako jiskry meteor,
hymnu jásá!

Tuto dceru pohanů,
jež se každým poutům brání,
vezmi pod svou ochranu,
moře paní!

V nový život posvětí
bouře tvé to dítě lesů,
když ti padne v objetí
v divém plesu.

Nekonečnem prostoru,
uč ji, jak se s větry lítá,
na nejzazším obzoru
hvězdou kmitá.

Dej, ať s hromy hovoří,
do tmy výská s větrů stonem,
v stříbro pěn se ponoří
s alcyonem!

Když na ňadra ostrovů
červánek své růže hází,
ať tká snů mých osnovu
na skal srázy!

Ať ji lana houpají,
ať se hvězda zhlíží pod ní,
ať i měsíc láká ji
v síně vodní!

Ať spí, jiskra mlhavá,
mezi mořské trávy stébly
a, jak perla uzrává,
ať zří v škebli!

Po perlových paprscích
chvějící se bledé luny
ať sjíždí jak dívčí smích
na laguny!

Stínem letí ztemnělým
kol paláců chmurné řady
padnouc trilkem veselým
v serenady!

Ať jí taje zázrakem
v plný život sen i tucha,
ať jest zářným majákem
v říši ducha!

Když bouř břehy otřásá,
ať plá sluncem krásy ve mně,
v zhouby ryk ať zajásá:
země! země!

Zpěvačce, která zpívala píseň neapolských plavců.

Santa Lucia!

Buď žehnána! Po dlouhém čase
tys v pravém, svatém nadšení
k mým retům přiklonila zase
číš nebeského umění!
Nejdříve tiše na kraj retů
zpěv z duše tvojí zabloudil,
až náhle vzrost a v divém letu
se mocně vichrem rozproudil!

Ó kterak v melodii hlasné
se třtinou chvěl tvůj štíhlý vzrůst,
jak tóny, kapky rosy jasné,
se řinuly přes poupě úst,
a ruce tvé na ňader vlny
jak padly bouř jich tisíce —
tak nad ocean hněvuplný
se rozkládá svit měsíce!

Na sestru píseň smích tvůj čekal
ve důlku tváře zbloudilý,
tu ztratil se, tu po rtech těkal,
tu v očích mih se na chvíli.

Tvé tělo bylo vasa řecká,
z níž v krásy vábném úsměvu
ve písni sladká vůně všecka
se proudila mi v úlevu.

Jak zněla tvoje píseň bolná
tu jako perly přes mramor,
tu vzdechem umírala zvolna,
jak alpské rohy v klínu hor!
Já Vesuv viděl, záliv celý,
jak hořel nachem opálu,
nad ním tvé písně tóny zněly
a hasly v dálce pomalu!

Já viděl plavce nahých šijí
se klonit přes kraj paluby, —
ne Madonnou, tvou melodií
jsou uchráněni záhuby!
Ó zpívej dál! ač bez přístavu
se loď má kloní v noční šer,
přec ruce spínám, skláním hlavu,
a světím lásky svatvečer!

HLAS MOŘE.

Jak hlahol trub a bubnů, choral zvonů,
jak věčně padající vodopády,
jak tisíc lvic, jež řvou a skučí hlady,
bouř ptačích křídel, pokřik milionů,

Zde tisíc různých proplétá se tónů,
tu zní, tam volá a burácí všady,
a z této hymny, vichřice a vády
cos ohlasem zní sinajského trónu:

„Jsem nekonečná, valná symfonie,
dech boha s mými větry v souzvuk splývá,
tluk jeho srdce s mojím v zápas bije.

Jsem hossana, jež nikdy neumdlívá,
jen s hrůzou básník vnad mých kalich pije
a bezdnem mým se v nekonečnost dívá!“

RYBÁŘI.

Kraj stopen v mlhu byl nevlídnou,
kam zraky do kola hledly,
v samotě na skráň mou neklidnou
hoře a starosti sedly.

Na moři mlha, ve vzduchu chlad,
den v říjnu na úsvitě;
na plotech starých rybářských chat
visely strhané sítě.

Trochu dál na vlnách rybáři
s člunku se klonili s vrší,
jak šlehá vítr jim do tváří!
jak čím dál víc a houšť prší!

Třikrát síť vhroužili, vytáhli zas,
pokaždé byla však prázdná;
myslil jsem na břehu: „To jistě z vás
moře dnes dělá si blázna!“

A když jim vítr v návalu vod
  hrozil člun překotit malý,
skočili s loďky v studený brod,
  až k pasu ve vlnách stáli.

Znova síť vylétla! — dlouhý je klam,
  naděje mžik ale krátký!
rybička jediná, co zbyla tam,
  sjela zas v hlubinu zpátky.

Ze sítí lil se dešť krůpějí,
  rybáři zakleli rázně,
a sítě v nové zas naději
  letly v brod studené lázně.

Já ale divák na břehu sám,
  zrakům jich ztajený v mlze,
v lovu jich viděl jsem života klam,
  pro který drahé jsou slze!

Jak štěstí v života úsvitě
  lovil jsem — boje a muky!
a ono, jak rybka ze sítě,
  zase mi vyklouzlo z ruky!

Což tu jsem vzdychal! po tváři
  zoufání slza hned tekla,
teď půjdu, ale jak rybáři
  v život i v pal jeho pekla!

Vesele půjdu v naději hod
  i v klamu studené lázně,
a prázdné sítě když vytáhnu z vod,
  zase v proud vnořím je rázně. —

Z mraků dešť lije se ve ručejích,
  kraj mlhou zahalen z pola —
slyším jen rybářů hovor a smích
  a vidím na vodě kola . . . .

PÍSEŇ NA MOŘI.

Když plný měsíc se loudil
skrz husté větve v mech,
jak lesy často jsem bloudil
ve jarních večerech!

Tak tiše mezi stromy,
a neptal jsem se kam?
Což k štěstí chybělo mi?
Jen jedno — Já byl sám!

A blízko u mé hlavy
drozd hvízdal v ořeší,
mně zdálo se, že mi praví:
„Jen píseň potěší!“

V tom cos mou duší se mihlo
jak měsíc větvemi,
než slovo myšlenku stihlo,
zpěv letěl z duše mi.

A cestou jak jsem zpíval,
hned byl jsem veselý,
v mou duši měsíc se díval,
jak přítel k příteli! —

Teď houpají mne vlny;
  kam zrak se podívá,
jest obzor paprsků plný
  a zem se usmívá.

Na břehu stromy zřím kvésti
  a pluju, nevím kam.
Můj bože, co chybí mně k štěstí,
  zas jedno jen — jsem sám!

A smutek v moje plesy
  a slza padá v líc;
v tom vzpomněl jsem na naše lesy:
  což nemám písně víc?

Nuž rychle, vesele, vzhůru!
  ať vzdech můj oněmí;
má píseň do azuru
  ať letí z duše mi!

Ať letí sladkýma rtoma
  výš v prostor modravý
a jásavým hlaholem doma
  ať vše mi pozdraví!

Ať skane v ptačí hnízda
  za rosnou krůpějí,
a drozd, jenž na sněti hvízdá,
  ten sestrou nazve ji.

ZABLOUDILÍ.

Noc truchlivá — o naše okna nízká
svár větrů plnou silou opírá se;
my u krbu — tvá ruka moji stiská,
ty štěstím pláš, on v plamenů svých kráse.
Má hlava k tvému ramenu se sklání,
můj zrak tvým okem v duši tvou se noří,
a venku bouř a hrom a větrů lkání —
Ó zpomeň těch, jenž zabloudili v moři!

Tam nad propastmi vítr zmítá lodí,
tma nad ní zeje, příboj kol ní vzrůstá;
či myslíš snad, že ruka boží vodí
loď k břehu jako k ňadrům tvým má ústa?
Tam tisíc hrobů čihá každou chvíli,
zde každý okamžik mně ráje tvoří —
jak příval vlasy tvé mne zatopily . . .
Ó vzpomeň těch, jenž zabloudili v moři!

Či není mořem tento život bludný,
v němž láska naše, holubička bílá,

kam vln i hvězd ji vylákal třpyt svůdný,
za našich tužeb lodí zabloudila?
Ó nechť jen hřmí! Nechť vzrůstá příboj tmavý!
nad námi maják poesie hoří . . . .
V těch nocích blaha hlavu vedle hlavy —
Ó vzpomeň těch, jenž zabloudili v moři!

SONETY.

I.
NEZNÁMOU ŘEČÍ.

Neznámou řečí, vím to, zpěv můj zní ti,
však oka tvého svit mi dobře známý,
tak v šero lesů mezi ruinami
na severu v mé vlasti měsíc svítí.

Ó nech mne na tvých plných ňadrech sníti!
Jest sladko plout nad vášní hlubinami,
když víme, že jest lásky anděl s námi,
jenž v srázném pádu na křídlo nás chytí.

Nechť klesneme! Tvých očí ve azuru
můj duch si zdřimne zatím na tvé hrudi,
jak snící kondor na křídlech své touhy,

Až láskou naší pohnut Bůh se vzbudí,
své hvězdy strhá a z nich řetěz dlouhý
si uplete a vytáhne nás vzhůru!

II.

ZÁVOJ.

Jak anděl, když svou peruť rozkládá,
kol hlavy tvé se vznáší závoj bílý,
tvá postava se v jeho vlny chýlí,
jak v rodný fontan snivá Najada.

Ten bílý závoj! — Stěží ovládá
tvých ňader vlny, které v něm se skryly,
jak labutě, jež na jezeru zbyly,
když park se tmí a slunce zapadá.

Ó jakým kouzlem závoj ten mne plní!
Jej nazvednout? — Ha štěstí! vítr duje,
a závoj lítá vesel kol tvých spánků!

A bílý prs tvůj vazby prost se vlní....
Tak labuť rozpnouc křídlo vzduchem pluje
a sněžné hrdlo noří do červánků!

III.

NOCI V JIHU.

Spit vlastním kouzlem v mlze na průplavě
jak ve dřímotě utkvěl měsíc bílý,
než poslední se hvězdy objevily,
v nach východ vzplál jak v roztavené lávě.

Slyš! z dvora fontan pláče usedavě . . .
Kdes na laguně serenada kvílí,
a všecky vůně Orientu chýlí
mé umdlené rty k tvojí krásné hlavě.

Jak hvězdy na tě záři tichou lijí
a luna svých tě halí do lilijí,
jsi z dálky rovna snící Titanii,

Neb Venuši, jež vstala z mořské pěny,
zrak ještě z pola božstvím ozářený
a z pola vlhký nahou krásou ženy.

IV.

SLZY.

Ó nech již vláti mojich u skrání,
ať čela mého plamen rázem zhasí
tvé rozpuštěné, dlouhé, černé, vlasy
jak stínů plášť, jak peruť havraní!

Kde života, kde snů jest rozhraní,
když něhy kouzlem vlhnou tvoje řasy,
když rozkoše slast piješ z číše krásy,
když vzdech i jásot slzám zabrání!

Ó nech je, ať jen drahokamy planou,
z tvých očí rosou na má ňadra kanou
mně opiem i nektarem i manou!

Ten mystický křest z plamenů a lávy
jest lázní, v které duch se viny zbaví
a k nebi vzlétne, fenix plápolavý!

V.

POLIBKY.

O dno mé duše polibky tvé zvoní,
jak o dno zlaté číše perly vína,
jak o mramor fontánu hudba líná,
kdy luny třpyt se za kapkami honí;

Jak slzy tónů, které harfa roní,
jak hovor vln, jenž v sítí uhasíná,
jak hvězdný dešť, jenž moře s nebem spíná,
jak filomely zpěv, když jasmín voní.

Já řek' bych „líbej!“ — ty však bez říkání
mne zasypáváš polibků svých květy,
jak druhdy caesar růžemi své hosti.

Já řek' bych „ustaň!“ — ale v divém plání
má lačná ústa hledají tvé rety:
Ó smiluj se a sama řekni: „Dosti!“

VI.

V ZAMLČENÍ.

Sny spitá hlava na tvá ňadra klesla,
jich lotosy ji kolébaly tiše,
a z květů jejich etherické číše
sen lásky ke mně jejich vůně nesla.

Já plavec byl, jenž ztrativ obě vesla
dá ku břehu, jenž věčným jarem dýše,
se nésti proudem. Rci mi, v jaké říše
mne ňader tvojich bujná vlna vznesla?

Ó sladké dítě! jestli stud ti brání
a růže svoje kol tvých hází skrání,
já zaplaším jej zlíbaje tvé oči.

Proč lekáš se? Tvůj černý vlas a dlouhý,
jenž přes ňadra kol boků tvých se točí,
rty mé již zná, ty motýly mé touhy.

VII.

DVOJÍ BOUŘE.

To moře, které pod okny nám hřímá,
jak zní s našimi srdci do souzvuku!
jak v jeho bouři a v jich svorném tluku
se na tvých ňadrech dvakrát sladce dřímá.

Já tvoji šij, noc vlny obejímá,
a oba svoji uspáváme muku;
jen po tmě hledám tvoji malou ruku,
jež nudy balvany mi s čela snímá.

Jak ležel bych kdes na dně pohrobený
a uchvátil mne polyp storamenný,
ve objetí tvém chvěju se a bojím.

A čím bouř venku v chaos větší splývá,
tvé srdce slyším, jak z té vřavy zpívá,
a rty mé vodí k břehům — k bokům tvojim.

VIII.

PERLY.

Ó bezdné moře, vroubeno skal srázy,
co perlí zdobí krystalné tvé síně,
jak věčně spaly by v tvé prohlubině;
však přijde bouř, je rve a na břeh hází.

Ó srdce, větší moře beze hrází,
co lásky dřímá tiše ve tvém klíně!
nač má v něm tlít a hynout líně
jak vůně na dně uzavřené vázy?

Sem vichře vášní! zčeř ty vlny snící,
zryj na dno srdce; jinak neukáží
se skvosty jeho ve hlubinách spící.

Noc jedna perly srdce nevyváží,
a vše-li zmrháš v polibcích a slovích,
zas přes den anděl nahází tam nových.

IX.

POVĚSŤ NÁMOŘNÍKŮ.

Báj praví: kdo se v moři utopili,
své vdovy, které po nich hynou v pláči,
vždy navštěvují, když se půlnoc mračí
a nad vlnami chladný vichr kvílí.

U lože stane tlum jich zasmušilý,
vlas s vousem jejich kalná pěna smáčí
a z očních děr se mořská řasa stáčí,
tak nad ložem své lásky stojí chvíli.

Ó dítě! rovněž ve podzimku žití
fantomy našich vášní, lásky, touhy
v bezesných nocích před námi se zvednou.

Rci, odkud jdou, kam spějí, co ten dlouhý
jich pohled chce? — tu musíš pochopiti
to velké štěstí milovat jen jednou!

INTIMNÍ VERŠE.

Až někdy starost kadeř tvoji sbělí,
až v slzách zhasne mládí tvého zoře,
zda vzpomeneš si, jak jsme jednou bděli
při hvězdách sami na pobřeží moře?

Jak v svitu luny zbožně až k tvé noze
si lehla vlna jindy bouřná v toku,
a hvězdy, které plály na obloze,
jak hledal jsem v tvém tmavém, bezdném oku?

A pobřeží když příboj náhle stopil,
až černý vlas tvůj potřísněn byl pěnou,
jak v náruč jsem tě jako dítě chopil,
rty nakloniv nad skráň tvou zamyšlenou?

Víš, co jsem tenkrát šeptal tvému uchu,
když kadeř tvá se dotkla mého čela?
Ty nesmíš říci, ve vln bouřném ruchu
žes moji vážnou zpověď neslyšela!

Ty nesmíš říci, že snad pouze strachem
jsi v objetí mé klesla přemožena;
vždyť líčko tvoje temným vzplálo nachem,
vždyť nad andělem zvítězila žena!

Vždyťs na mé rámě sama hlavu dala,
se dotknouc rtů mých v dlouhém políbení,
a co má ústa dřív ti v ucho lkala,
ty pravila jsi zdlouha, v zamyšlení:

„Jest život bez lásky jen dlouhé hoře,
a stále těžší, čím dál k cíli jdeme,
však s láskou rovná pohledu se v moře
se ňader ženy, kterou milujeme . . .“

MOTIV Z BŘEHU.

Dnes poprv jaro usmálo se světu.
Pod mými okny kaštany jsou v květu
a kolem lázní mořských na terase
šum, shon a ruch a hudba ozývá se;
slyš zpěv a smích i hedváb opojivý! . . .
U okna stojím zamyšlen a snivý.
Co mně jest po všem? Ve života ruchu
zde všecko tak jest cizí mému duchu;
ve zvuku hudby, ve kočárů trysku
mou smutnou duši dvojí pouze jímá:
to velké moře, jež se dme a hřímá,
ty malé děti, jež si hrají v písku.

SMUTEK MOŘE.

Mrtvé, tiché, nepohnuté
moře dumá před mým zrakem,
sotva slunce šedým mrakem
kmitne rovno skvrně žluté.
Pláň se člunkem nerozčeří,
vzduch se nezachvěje ptákem,
stožárů jen tichý les
v dálce, kde se přístav šeří,
trčí smutně do nebes.

Ocean a nebe včera
v lesku závodily spolu,
kol nich tkala aureolu
barev západu hra sterá.
Slunce jako žhavý rubín
spouštělo se zvolna dolů
nad korábů čilý rej —
mha dnes vstala z vodních hlubin
a s ní stesk a beznaděj.

Bouř jsem viděl v noci ještě,
jak se vzpjala nad pobřežím,
a jak vlny rovné věžím
drtila o skálu v deště.

V jásavé té symfonii
píseň, kterou v hrudi střežím,
vzlétla žhavou perutí —
Dnes jen mraky břehy kryjí,
tiché vše a bez hnutí.

Co jen němé vody tyto
tají ve svém bezdném lůně,
že i slunce na jich trůně
sní závojem chmury skryto?
že když dlouho patřím na ně,
žal se mojí snoubí struně
a myšlenek divý svár
sedá na mé bledé skráně,
jak tlum racků na stožár?

Či snad mraků závoj strhnou
spící vody po tom tichu,
v blescích, v hromech, v živlů smíchu
v objetí se slunci vrhnou?
Duchu můj! tys roven moři,
spící lve, svou probuď pýchu,
bouří vášně k světlu spěj,
a těm, kdo tě spjali v hoři,
hoď svá pouta v obličej!

SKIZZA Z ULICE.

Vzduch tichý jest a bez obláčku nebe.
Jak usedly si blízko vedle sebe
a v jednu jak se objímají dobu,
ruch života i mrtvé ticho hrobu.
Tam přístavu hluk ani neustává —
zde mezi dlažbou pučí sporá tráva
a zavřeny jsou všecky okenice.
Sám stojím tu a hledím do ulice,
na jejímž konci skryto zlatým stínem,
jak děcko pod kolébky baldachýnem,
kam stačí jenom obzoru dál šírá,
své modré oko moře otevírá ....

FORTE DEGLI CAVALEGGIERI.

V ten tichý záliv chodil jsem vždy rád
jak stín se přituliv ku černé skále,
zvlášť západu nach když své růže klad'
na chvějící se vlny rozespalé.

Šer do kola — kdes v dálce matná zář,
již v jiskrách do vln házel maják starý,
na kámen slet pták vodní, samotář,
a bije křídly čistil svoje spáry.

A jestli mlha padla na vody
a zakryla u noh mých snící moře,
vždy cítil jsem, jak z klínu přírody
má mízu strom, pel květ a člověk hoře.

Hle, celé vodopády břečtanů
zeď stará za mnou s šedých boků střásá,
a nad čely z vln čnících balvanů
se větrem kývá dlouhá, vodní řasa.

Nad skalin srázy, jako mrtvých stráž,
se cypřiš křivým kořenem svým chytil —
Ó přírodo! zda pro vše soucit máš,
by poušť svých ňader člověk dvakrát cítil?

TUŠENÍ JARA.

Nad mořem se v dálce vlní zlatá pára;
sázím tisíc písní, že to vlečka jara!

Sázím tisíc písní, že dnes u nás bylo
a zem spící tiše v noci políbilo.

A v tom políbení kam vložilo nohu,
tam do rána zkvetly bílé růže hlohu.

A v tom políbení kam sklonilo hlavu,
z vlasů konvalinky vypadly mu v trávu.

Šlo — a než mu řízu operlila rosa,
všecky svoje písně vdechlo v hnízdo kosa.

Šlo — a než se mohlo ztajit v páře ranní,
kos již probudil se, dal se do hvízdání.

Vysmíval se zimě a v té melodii
táhla vzduchem sladká vůně akacií.

Smál se Apeninám, že svou moudrou hlavu
posud ukrývají v bílém, sněžném hávu.

Smál se mně, že darmo hledám lásku, štěstí,
fijalku však nezřím u svých nohou kvésti.

SERAFITA.

Had všednosti tvým zrakem dotknut
se pokořený v prachu svíjel,
v tvou duši Thetis perly vtkala
a hvězdy nebes Ithuriel.

Vše kouzla noci svatojanské
ti svála k skráním Titanie,
a v kolébce svým zlatým křídlem
tě clonil fenix Poesie.

A mučenic všech liliemi
sám bůh tvé dlouhé protkal vlasy,
když pro mne květy idealů
na břehu věčna trhala jsi.

Tvou kdyby viděl krásu nahou,
ó zlatovlasá Magdaleno!
tu Canova by zvolal: Božství!
a Jean Goujon by řekl: Ženo!

Ku nohoum tvým se tulí plaše,
jak ochočena, Láska — lvice,
a k ňadrům tvojim uzardělým
se tulí Víra — holubice.

I modlitba tvá opojena
jest divou vůní smyslnosti,
v tvém srdci zázrak — lotos pučí,
snů život je ti skutečností.

Ty se skály svých němých žalů
se vrháš v moře rozjímání,
a darmo anděl mojí lásky
nad tebou hvězdnou peruť sklání.

Tvá modlitba zda boha hledá?
zda ztracený ráj obejímá?
Ó viz, ráj leží na tvých ňadrech,
ó viz, bůh v tvojí duši dřímá!

Jen třeba lásky, jen mých retů,
by dotkly se tvé svaté hrudi,
a sluncem lásky ráj ti zkvete
a mými rty tvůj bůh se zbudí.

Hle, srdce moje, bledá růže,
již pálí ohněm vášeň věčná,
a duch můj poutník neskojený,
jenž bloudí břehy nekonečna.

A přec v tvé duši moře lásky,
jež obejmouti nelze slovy:
Ó budiž rosou svadlé růži,
ó budiž hvězdou poutníkovi!

V POLEDNE.

Nad bassinem se v slunci vážky honí
a cypřiš kreslí stíny po zemi,
a tmavé růže v ulici se kloní
a dívají se na mne mřížemi.

Na vodě labuť jako v těžkém spaní
se kolébá a táhne ku hrázi,
a kývá hlavou, čeká na svou paní,
jež v chvíli tu sem denně přichází.

Dnes ale nejde; dům jak po vymření,
i mezi schody tráva vyrůstá —
sám u zavřených dveří stojím v snění
a svadlou růži tisknu na ústa.

A zavru oči — jasmín snětí kývá
a srdce mé si vzdechem zastůně,
jak před lety, Chopina píseň snivá
když z těchto oken zněla při luně.

*

Dnes ale nezní — pouze v zlatém písku
jak stopa nožky když se zachytí,
a vodomet v tak líném padá trysku,
a labuť zpátky pluje do sítí.

A já se ptám, zda zmizela's mi v skutku,
a divá bolest svírá srdce mi —
Ty tmavé růže jsou tak plny smutku
a dívají se na mne mřížemi.....

JAK VE SNÁCH ŽIJU....

Jak ve snách žiju; časem na pobřeží,
kde v písku vlhkém tolik škeblí leží,
si usednu a zrak svůj zamyšlený
za racka křídlem nad vln šumné pěny
do modra pustím, vzdechem pohnu rtoma
a myslím v dálku — srdcem však jsem doma.
Jak ve snu vidím naše tiché lesy.
Zde u moře, kde nad skal černé tesy
se s bouří klade pěny turban bílý,
zde v troskách lodí, které v písku zbyly,
snů trosky hledám a na celek splítám.
Jak tonoucí těch krásných snů se chytám;
jak tonoucí se loučí s světlem denním,
já v sklonu mládí teprv mladost cením
a ztrátu její nahradit chci sněním.
A vidím vše: ten kraj pln svěžích chlumů,
kde každá sosna měla svoji dumu,
ty tiché luhy v řasách mlhy spící,
nad šerou vískou měsíc s večernicí,
ty naše procházky, kdy bor se stmíval
a z dálky pták jen opozdilý zpíval

jak s bohem dnu, jak s bohem lásce, štěstí,...
ty dlouhé procházky, kdy na rozcestí
zas v šero lesů jsme se navraceli,
kdy bez tajemství dlouhý život celý
jak lehký sen se kmital nám kol hlavy!
To všecko vidím, a týž večer tmavý
na vlny padá, jak na sosny kdysi,
a město s mořem v matné splývá rysy,
na místo luny maják na obzoře —
Co zbývá mně? V své zahalím se hoře
a opojím se nekonečnem moře.

Mladé dívce, jež illustrovala mé verše.

V ten luzný čas, kdy ještě v klínu báby
pro celý život nalezal jsem štěstí,
zpět upomínky křídlem chceš mne nésti;
jak odolati? Ach, to příliš vábí!
Ó sladké dítě, královna Maab jistě
své žezlo půjčila tvé fantasii,
že v každém drahém dětství svého místě
tvou myšlenkou zas jako děcko žije.

Chtěl pro vždy jsem již zavřít knihu onu,
již krásnými sny upomínka plní,
chtěl rozbit harfu, z jejíchž strun se vlní
v mou smutnou duši příval sladkých tonů,
chtěl zapomenout, chtěl se odříkati
a z ráje mládí odjít bez památky —
leč anděla zřím na prahu teď státi,
a k slzám pohnut musím, musím zpátky.

Tak plavec, když se octne v šírém moři,
zrak obrací ku břehu, jenž se tratí,
zří stromů zeleň slunce zlatem pláti,
zpěv ptáků slyší — a tvář kryje v hoři.

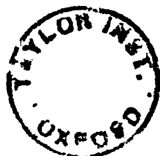
Tak domov krásný nezřel ve snech děcka,
jak teď, když v dálku vlna jej má nésti. —
Ó pověz, co jest poesie všecka,
než dumná tucha ztraceného štěstí?

Než hvězdy záře, jež se chýlí k pádu,
než luzný břeh neznámé země krásné,
než harfy ton, jenž v ňadrech noci hasne,
než labutí zpěv, báj o Eldorádu,
než mládí fantóm v duši rozechvělé,
jenž o paprslek upomínky prosí,
jenž bílé růže snů má na svém čele
a na nich naše slzy místo rosy?

A proto vždy jen plnit bude smutkem,
jímž nebes věnem do kolébky dána,
jak ráj, ku němuž zřícena jest brána,
jak pěkný sen, jenž nesmí kvésti skutkem.
Ó drahé dítě, jestli na tvé skráni
zář této hvězdy svítí v plném jasu,
tu v mladém srdci její mocné plání
i s bohy musíš vejít do zápasu!

Pak šťastna budeš, v boj když bez úlevy,
kde pod myšlenky balvanem duch klesá,
se náhle tobě šum rodného lesa
s tvé mladosti snem oplakaným zjeví,
tu budeš žehnat, jak já žehnám tobě,
té duši, která dělíc roušky stinné
zapláče s tebou na mladosti hrobě,
a přec ti štěstí zlatou palmou kyne.

Ó kéž je s tebou anděl tvého mládí
a křídlem svým nechť myšlenky ti snáší,
v skráň průsvitnou, kde táhnou snové plaší,
jak zlatých včel roj zkvetlé na kaprádí!
A Umění, když v svaté svoje světlo
jak v slunce ztopí úběl tvojich skrání,
dej tobě vše, čím štěstí tvé by zkvetlo:
mně svoji kletbu — tobě požehnání!

SAMOTA.

Ty moře snících beze dna i hrází,
kam plavce jen duch vlastní doprovází,
jak rád se hroužím v tvoje tiché vlny,
ó samoto! Květ leknínu kol skrání
a ruce perel a koralů plny
se vznáším nad tvou houpaje se plání.
Sny, myšlenky, vše dřímá ve tvém klínu,
vše, mrtvým nevěstám čím skráň se zdobí.
    Po tobě touhou hynu!
tu prchám před tebou, tu k ňadrům tvým se vinu!
Noc je tvůj chrám, tvé oltáře jsou hroby!....

SLOKY.

Sníh na horách zbyl jako zašlých trudů
vzpomínka v duši; v údolí však tráva
a na větvi pták dí, že šťastným budu,
že v srdci mém též zima dokonává.

Jak dítě ze sna ještě naposledy
se probudila moje bolest stará —
Ó slunce! jen tvůj jeden paprsk bledý!
Ó štěstí! lásko! jeden večer jara!

ZIMA V JIHU.

I.

Na svou hlavu zamyšlenou
hodilo si závoj moře,
a v té jeho mlze pusté
moje sny se utopily.

Jestli časem sporé světlo
v mlhu sjelo zlatým šípem,
ani lodě na obzoru,
ani ptáka nad vlnami.

Břehy pusté, kalné nebe,
ty mně chtěly namluviti,
že bych za té mlhy clonou,
drahá, tebe našel jistě.

A já chtěl se vrhnout v bezdno —
Leč v tom jako výsměch ostrý
nad mlhou a nad vlnami
rozlilo svou záři slunce.

Budiž věčně požehnáno
velké, dobré, zlaté slunce!
bez něho bych dávno ležel
tisíce mil v hloubce vodní.

Vítr let by přes mne v spěchu
šepotaje chladným vlnám:
„jaký blázen, jaký blázen,
neb on mlhám svých snů věřil!“

Proto nyní, když v tvé oko
dívám se, vždy volám vděčně:
„Budiž věčně požehnáno
velké, dobré, zlaté slunce!“

II.

Systemy a utopie,
problemy a zákonníky,
tyto skřipce lidských duchů,
do moře jsem hodil všecky.

Lepšího jim není hrobu,
ať tam dřímou až v den soudný!
Pouze zlaté hvězdy bájí
vtkal jsem v blankyt svého nebe.

Na vlnách mé poesie
pluje pouze labuť Mythu,
a mystická její píseň
zní až v šero dávných věků.

Zní jak harfy ze dna moře
při měsíci, zvolna, tiše;
zní jak bouře vodopádu,
jásající threnodie!

V ní zas žije Olymp celý,
veliký Pan v ní se tají,
Dryady a Oready
i Satyrů chlipná chasa.

A nad všemi úbělová,
narozena z pěny moře,
trůní ve své nahé kráse
Venus Anadyomene.

III.

Stará píseň Šalomouna
stále v duši vyznívá mi,
já k ní v hlavě rovnám slova,
moře skládá melodii.

Stará píseň, ale v bouřném
ve proudění jejích tonů
objímal bych zem i nebe
v pantheismu svojí lásky.

Jak bych ulehnout měl s větrem
na to šíré, bouřné moře,
ruce vztáhnout ku obloze
a bít v hvězdné její struny.

Nohou šlápnout na dno moře,
až by trysklo pěnou vzhůru,
vytrysklo a kleslo na zem
deštěm zářných brilliantů.

A v tom dešti brilliantů
pouze my dva bychom stáli,
oko v oku, rety na rtech
a rozkoše pohár v ruce.

V ten rozkoše pohár zlatý
kanuly by věčné hvězdy,
jako tvoje slzy jasné
padají v tvá ňadra bílá.

A já, jako Samson báje,
chyť bych sloupy granitové,
na nichž leží zem i nebe
i s prostorem světů moře.

Chytil bych je mocnou paží,
třásl jimi a je zřítil . . .
Ký hrob větší našim srdcím?
Ký trůn krasší naší lásce?

Stará píseň Šalomouna,
bůh ji zpívá v mojí duši;
moře, jako starý Haendel,
hraje fugu na varhany.

IV.

Měsíc bloudí nad vodami,
jak tvé oko nad mou duší.
Co zří měsíc v hloubce vodní?
Co v mé duši tvoje oko?

Stejný skoro jejich osud.
Měsíc vidí velryb hejno
spáti v loubích korálových
s tuleni a kladivouny.

Vidí v shnilé mořské trávě
Nereidku uplakanou,
jak své svadlé prsy hladí
a zelený svůj vlas češe.

A tvé oko zří v mé duši
spících vášní chlipné hejno,
na kobercích mojich písní
levjathany, bazilišky.

Vidí moji poesii,
jak na svadlých dřímá laurech
a jak k novým hymnám lásky
spuchřelé si ladí struny.

Ale měsíc vidí také
perlu spáti na dně moře —
a tvé oko zří v mé duši
velkou, věčnou moji lásku.

V.

Zrcadlo hle velkolepé
zářným hvězdám drží moře,
a tvé kráse drží zase
zrcadlo má poesie.

Pojď, jestli chceš v něm se zhlížet,
musíš k mým se retům sklonit,
jak se sklání v jasných nocích
ku zrcadlu moře hvězdy.

Pojď, jestli chceš v něm se zhlížet,
musíš líbat moje oči,
jako chvějný pablesk hvězdný
líbá v svaté bázni moře.

Hvězdy, oči, lásko, moře
v zrcadle mé poesie,
duše má se ve vás zhlíží,
zhlíží se a jásá štěstím!

VI.

U nás sněhu ve závějích
skřípou vozu těžká kola,
chaloupky div nezapadly
v sníh — ten noční čepec zimy.

U nás v krbu svítí popel
a nad krbem hoří louče,
za kamny se sváří děti
o pohádky na rtech báby.

U nás bzučí kolovraty,
staří opět vypravují
šedou hlavou kývajíce
o těch starých, zlatých časech.

Mládež, jež se v stínu líbá,
nechce věřit jejich zvěsti;
z venku ze tmy zvonky znějí,
v jizbě bzučí kolovraty.

A já, básník, sto mil od nich
bloudím sám na břehu moře,
v duši ony dětství ráje,
ale hořkou slzu v oku.

Až v mé srdce jdou ty zvěsti
o těch starých, zlatých časech,
slyším bzučet kolovraty,
stírám slzu — a již věřím.

S BOHEM OCEANU!

Když poprv jsem ti pozdrav zajásal,
tys divou bouří břehy otřásal,
a nebi, které hřmělo nad tebou,
jsi vzdoroval svých hněvů velebou,
a ztajiv se v plášť mlhy nesměrný
jsi volal na mne: „Jak jsem nádherný!“
Teď opouštím tě. Zrak můj prochází
se naposled tvou plání bez hrází,
ty v úsměvu dnes mluvíš s nebesy,
zář slunce na tvých vlnách hraje si,
ty v růžích jeho tiše, tiše sníš....
Proč usmíváš se? — Ó ty jistě víš,
že kdybych šel v kraj světa daleký,
má duše vězněm tvým je na věky.

DCERA KIMONOVA

V onom čase, kdy chladne obraznost první mladosti, kdy stane člověk na rozcestí skutečnosti a svých ideálů, kdy začíná pochybovati o tom, co dříve bylo mu světem i božstvím, v přechodní této době, která často určuje celou druhou polovici života, vrhla mne náhoda do Livorna. Zprvu nevšímal jsem si města, blouznil jsem jen po moři. Nám, dětem vzdáleného severu, jimž se jeví tento největší div světa v nádherném zrcadle posledního zpěvu Childe Harolda nebo v duhových barvách Heinových Obrazů moře severního, vždy ještě větším a zajímavějším musí býti než těm, jimž hučelo již do kolébky i v dětské hry. Vyseděl jsem celé hodiny na pobřeží mezi rozmetanými balvany daleko za městem mezi jakousi starou, polozbořenou pevností, naslouchaje hněvům jeho a dívaje se v nedohlednou dálku, kde se míhaly bílé plachty lodí, jako křídla snů tíhnoucí v nekonečnost, v pravý domov svůj. Leč brzy mne unavila tato veliká poesie jednotvárnosti, jíž vyjma tercíny Danteova pekla nikdo nepojal a nevyslovil spůsobem lidským. Později teprv, vzdálen břehů mořských, vzpomínal jsem trpce a s touhou na tuto jednotvárnou hudbu, a ze skromných zbytků slabé paměti své zbudoval jsem si obraz moře, jak

jest veliký v své nesměrnosti a dojemný v uchvacující pravdě. Leč to není předmětem těchto řádků.

Moře mne tenkrát unavilo. Sám cítil jsem se ještě osamělejším na břehu jeho. Cítil jsem, že, jsou-li v srdci mém ještě spící tony, že třeba lidí, by je rozvlnili. Začal jsem vyhledávati společnost davů. Opájel jsem se hlukem velkého města. Padl jsem v divnou manii, považovati zcela neznámé lidi, jež jsem potkával na ulici, za stvůry své obraznosti, své vůle, svých uměleckých rozmarů. Bavil jsem se tím. Stařec, jejž jsem potkával každého dne o desáté na cestě od přístavu do města, a jehož obličej byl nad míru podoben seschlé, sušené hrušce, tento ubohý kmet v nuzných, šedivých šatech se smáčknutým kloboukem, jenž patrně nepatřil k celku garderoby jeho, byl v mých snech chefem nějakého tajného spiknutí. Grisetka, jež v chudobné suknici s písní na rtu a jehlou v ruce sedala den co den u okna jedné postranní uličky, sprostý facchino povalující se s rozhalenými, osmahlými ňadry na zábradlí velkého průplavu, starý antikvář, prodávající v hromadě falešné etruské vasy a pouliční historie vražd a loupeží, vše to zalidňovalo můj svět a měnilo se ze skutečných žijících lidí v abstraktní typy mých neuzralých a nedosněných snů.

Jak druhdy jsem vyseděl celé hodiny na břehu moře, tak chodil jsem nyní celé hodiny městem, na zdařbůh, prohlížel si domy jako člověk hledající byt a často zastavil jsem se v středu ulice dívaje se upřeně v tahy lidí dívajících se z oken, jakbych mohl vyčísti z bezstarostných, lhostejných tváří jejich celý román jich osudů, celé drama tajného utrpení duševního. A přece mi nenapadlo tenkráte ani ve snu hnouti perem.

Jsou taková bezvětří duše, ale jsou jen zdánlivá, ani nevíme sami, co se připravuje na dně.

Zamiloval jsem si zvlášť Corso Umberto, ač mi v přátelském hovoru označeno co nejpodezřelejší část města. Je to trochu odlehlá, dlouhá, jednotvárná střída skoro bez postranních ulic. Domy jsou pusté na pohled, jakby snily. Některé jsou oprýskané, jakby měly malomocenství. Vzduch je tam, ač ulice je dosti prostranná, vždy nezdravý. Večer, zvlášť když hustá mlha spadne na domy, dává za pravdu různým v městě kolujícím pověstem. Lampy u velké vzdálenosti sotva kmitají tmou. Z oken se nevyloudí ani svit, mají všecky dle způsobu vlašského těsně přilehající okenice. Vůz nezahrčí touto čtvrtí, chudí lidé a podezřelí chodí pěšky. Řekbys ulice mrtvého města.

Ani karneval nevyrušil Corso Umberto ze snivé jeho lethargie. Hlavní proud maškarního průvodu hrnul se od přístavu na Corso Viktora Emanuela a rozptýlil se kolem domu a radnice na nejvýš až na náměstí Cavourovo. V pobočních ulicích absorbovaly jej pak četné osterie a kavárny. Na Corso Umberto jakož i v borgo degli Capucini, odkud jsem obyčejně začínával své vycházky, nezbloudil nikdy průvod; části ty byly jako vždy pusté a prázdné. Pouze z dálky doznával sem tlumený ruch jako z velikého rojícího se úlu. Někdy přehlušilo jej ovšem moře, pak ale tyto dva zápasící hlasy člověka a přírody byly až hrozné v šeru večerním.

Vmísil jsem se jako nepatrná krůpěj v hučící dav. U přístavu potkával jsem již celé davy. Odpoledne byla totiž spuštěna nová loď „Rapido“ na šíré moře. To bývá vždy slavností, a že padlo to právě v první dny karnevalu, přispělo jen k zvýšení všeobecného rozechvění.

Co jsem potkával, byla nejnižší třída obyvatelstva. Vzácné a velkolepé průvody maškarní, na něž město vypsalo veliké ceny, měly být odbývány až v masopustní úterý; dnes byla jen předehra slavnosti, ale hlučná a vířivá.

Dnes brzy zhnusily se mi tyto párky v škraboškách nejsprostších fysiognomií, ti mužští s vycpanými hadry, představující ženy, a ty ženy v plaveckém pestrém obleku hulákající a házející po sobě plnýma hrstěma „ceci“ (druh jakéhosi hrachu vařeného v slané vodě) aneb bílé cukrovinky ze škrobu a dragantu. Zabočil jsem podél velkého průplavu. Domy z této strany mají vzezření bizarní. Vidíme nad sebou čtvery a patery pavlače z železných tyčí, na nichž třepetá se roztrhané prádlo. Šel jsem zvolna ulicí. Bylo šero, čas, když zapadne slunce a než rozsvítí se lampy. Mně se zdál každý dům tajemstvím. Rozvinoval jsem zase pro každý celé drama. V jednom záhybu ulice byl polozbořený dům, bylo vidět omalované trámy stropu, celé stěny, jako kdyby si někdo namaloval průřez pokoje. Na zdech byla namalovaná réva vinoucí se po zbořené malované zdi, z jejíž jedné skuliny dívala se hlava velikého černého kocoura. Bylo to výborně malováno, nebo i teď — co znal jsem dům ten byl polozbořen — kdy deště a větry ohlodaly stěny, svítily oči malovaného kocoura zvláštním výrazem. Zde stával jsem dlouho. Myslil jsem, nevím proč, že zde druhdy bydleli mladí manželé, vídal jsem jejich veselá, bezstarostná jitra; z toho pokoje vyšli patrně přímo na terasu, vždyť již malba zdí tvořila pěkný přechod k skutečné zeleni révy a břečtanu, který zahaloval druhou, zadní část domu. Snad snídávali v tomto pokoji při otevřených skleněných dveřích, za kterými poskakovalo hejno ptáků čekajících na drobty. Snad byli šťastni. Myslí tak vždy ten, kdo právě jest nešťastným.

Chtěl jsem zatočiti kol rohu, když z vedlejšího domu vyrazil právě proti mně muž s kloboukem hluboko do čela vraženým. V šeru nerozeznal jsem jeho obličej, toliko postřehl jsem rámec černých dlouhých vlasů a divokých vousů. Dům, z něhož vyrazil, vyčníval nad polozbořenou již popsanou terasu. Muž zabočil v ulici směrem k přístavu a zmizel ve tmě. Nic věru neobyčejného; chtěl jsem jíti dále svou promenadou, ale slabé vzdechy zarazily mne. Stoupaly odněkud z hluboka. Byly silnější a silnější. Šel jsem jim po stopě, vedly mě v pustý dům. Stál jsem na tmavé, kdo ví jak dlouhé a kroucené chodbě. Poslouchal jsem. Vzdechy se opakovaly. Hmatal jsem rukou po zdi. Již jsem rozeznával i slova. „Pro lásku boží, pomoc!“ a zas jen vzdechy. Teď jsem kopnul do něčeho, co mohlo býti prahem. Nahmatal jsem kliku, otevřel a octnul se v malé jizbě spoře osvětlené lampou visící od stropu. Na ruch spůsobený mým příchodem utichly vzdechy a volání. Kde jsem se octnul? Zachvěl jsem se. Jizba byla chudá a spustlá, holé černé trámy, holé bílé zdi, na stole divné věci: staré drahé látky, pěkně pracovaná rukověť handžáru, několik sádrových odlitků, valně porouchaných a zaprášených. U okna stál malířský stojan, proti němu k posteli přivázána byla žena. Hlavu měla skloněnou, černé, bohaté vlasy spadaly jí přes oblá ramena antické krásy, levý prs byl obnažen. Byla to ona, která vzdychala, Přistoupil jsem blíže, plátno bylo podmalované. Žena ta byla patrně modelem.

Přiblížil jsem se k ní a díval jsem se mlčky do bledého obličeje, který jevil stopy veliké krásy.

„Odpusťte, paní, že nabízím vám své služby; slyšel jsem volání o pomoc . . .“

Nový vzdech, ale žádná odpověď.

Zmocnila se mne náhle úzkost. V této opuštěné čtvrti města v divném domě, z něhož jsem sotva znal východu, blízko této vzdychající, poloobnažené ženy, tak svůdné, tak tajemné . . .

K tomu ještě zaznívaly chodbou kroky. Rychle pokročil jsem vpřed a sklonil, hledaje v kmitavé záři začouzené lampy uzly provazu, jímž byla ubohá přivázána. Mimovolně dotkly se rty moje nahého jejího ramena. Cítil jsem, jak se zachvěla. Sotva ale byla uvolněna, rozlétly se dvéře silnou ranou.

„Tisíc láter, colonnello, to jest ale přes příliš. Teď, když konečně po dlouhém hledání najdu Kimona, jakého potřebuju, přinese vás čert, a vy zkazíte, na čem jsem pracoval celé odpoledne.

Ohledl jsem se. Poznal jsem muže, jenž vyrazil nedávno z domu; viděl jsem, že mne má za jiného, a nevěděl jsem, mám-li se prozradit čili nic.

„Ach, jak jste zdvořilý, pane colonnello, že přicházíte vysvobodit mou holubičku; ah Gianino, květinko, anděle, perlo moje, jdi, hezky se, hrdličko, oblec, pan colonnello vyvede tě na Corso, uvidíš zázraky, zázraky pravím."

S tímto vodopádem výmluvnosti hrnula se k ženě u postele ošklivá stařena. Lalochy jejího čepce třepetaly se průvanem otevřených dveří jak netopýří křídla, zároveň pronikl v jizbu jejím příchodem protivný zápach šňupavého tabáku.

Ustoupil jsem k oknu a hleděl jsem nějak uniknouti vida, že se stávám nepovolaným svědkem nemilé intimní sceny.

„A ty ničemo, jak dlouho budeš trápit ještě Gianinu; spálím jednou všecky ty tvé hadry, rozbiju všecky tvé figury

a tu tvou malířskou šibenici rozštípám, beztoho je letos neobyčejná zima. — Slyšte, signor colonnello," obrátila se ke mně, „neobyčejná zima, v Nizze padal sníh, a všickni Angličané stěhují se odtamtud sem. Ah Paolo, kdybys nechal toho malování a byl řádným facchinem, víc bysi vydělal; tohle nevede k ničemu, vypláčáš barev, zkazíš plátna, natýráš se zbytečně Gianiny; ó mia colomba, vždyť je v mdlobách, sama rodička boží ví, jak dlouho ji ten ničoma měl tady jako na skřipci přivázanou. Gianino, je tu signor colonnello, oblec ty žluté šatičky, chce tě vzít na Corso, dá ti cukroví a pomeranče, a Paolo moh' by mít už rozum."

Oslovený zatím opět zmizel. Lampa pomalu hasla a podporovala moje incognito a zároveň můj úmysl, po tmě se odsud vykliditi. Stará zabývala se křísením své hrdličky, já se odvážil za jejími zády tiše se připlížiti až ku dveřím. Byly otevřeny, tedy zmužile.

V tom ale vrazil do mne Paolo. „Tak mi neujdete, colonnello!" zahřměl rozzlobeně; „vy čerta víte, co to stojí práce, než uvede se model do pravé posice; teď k vůli vaší hloupé maškarádě mám znova se trápit s Gianinou. Vy jste ji beztoho celou zkazil. A ten lotr, našel jsem ho u průplavu, prodával ceci; znamenitá hlava, Rembrandtův pološer kolem ní, a řeknete, že to jest hotový astrolog; ale vy čerta víte. Jen si považte, vyloudí na mně chlap padesát krvavých centimů za hodinu a uteče, sotva mu první dám závdavkem. To je také vaší vinou, colonnello; mám vůbec chuť vyhodit vás odtud, povídám to upřímně. A vyhodím vás tak upřímně, jako jsem vám hodil před dvěma lety kovaný džbánek piva na hlavu v osterii „u zelené komety" na piazza pia, vy mne zas pak vyzvete na souboj, ale já se vám nedám víc usmířiti. Odloudil jste mi Gianinu,

a ten chlap užil zmatku, způsobeného vaším příchodem, a prch'. To jest přespříliš. Vyhodím vás. Nu, tak tedy mluvte alespoň."

Na mne šly opravdové úzkosti. Chtěl jsem se již přiznat ke všemu; ale než jsem mohl otevříti ústa, cítil jsem již mohutnou pěsť, jak mi svírá hrdlo. Chtěl jsem křičet, ale nemohl jsem. Bylo nutno myslit na obranu.

„Necháš pana colonnella, Paolo, nevděčníku; kdyby nebylo jeho, dávno bychom hladem všickni pošli, a Gianina, má holubička, by neměla ani cukroví ani žlutých šatiček," padl v to opět plný proud hovoru stařenina. Paolo jen sípal, tiskl mne silou obra, Gianina přišla ruchem tím k sobě a volala něco nesrozumitelného v tu vřavu.

Octli jsme se pod lampou. V klubku našich šermujících paží spadl Paolovi široký klobouk s hlavy, v témž okamžiku zlíbilo se lampě vyšlehnouti jasnějším plamenem. Strnule díval jsem se v tvář zápasícího se mnou muže. Ovšem valně sešlá, vráskami zryta byla ta tvář, ale já ji poznával; jásavě zvolal jsem česky: „Pavle, pro rány boží! což mne neznáš?"

Ruce jeho sklesly, oči dívaly se na mne vytřeštěně. Styděl se patrně za svůj stav i za své okolí. Rozhlídl se plaše kolem, přejel pak rukou čelo a hluboce vzdychl. Pak mne nechal státi a klesl, odstrčiv stařenu k posteli Gianiny. Horký proud slzí tekl z jeho očí na bílou ruku, jež visela s postele. „Gianino, Gianino," bylo vše, co jsem rozuměl.

Odstrčená babice obrátila se nyní ke mně. Spustila nový lijavec nadávek, kdo jsem, co tu chci, jakým právem jsem se tu octl. Neuznal jsem za dobré jí odpovídati. Co přítel klečel u postele Gianiny, díval jsem se do tmavé

ulice. Z dálky zazníval časem hluk maškarních průvodů a hrčení vozů...

Za chvíli vstal přítel od postele Gianiny, vytáhl z kapsy velký nůž a mlčky přeřízl křížem podmalované plátno. Strčil klidně nůž do kapsy, vrhl na babici několik opovržlivých pohledů a táhl mne silou za rukáv odsud.

Neměl jsem ani času ohlednouti se po Gianině.

„Pojď," pravil Pavel, „pro všecko na světě rychle; povím a vysvětlím ti všecko."

V úzké chodbě mihl se kolem nás muž ve vojanské uniformě. Cítil jsem, jak se v tom okamžiku chytil Pavel křečovitě mé ruky.

„Colonnello Ceconi," pravil povržlivě; „kdyby nebylo tebe, byl bych mu dnes jistě rozbil lebku."

* * *

Prošli jsme beze slova celé Corso Umberto. Časem potkali jsme páry maškar opilé a drze laškující, časem vůz, z něhož se ozýval smích a divoké pobízení ospalého vozky. Octli jsme se znáhla na břehu moře za velkým průplavem. Noc byla temná. Černé mraky honily se oblohou, chvílemi šlehala nám drobná prška v obličej, vítr byl ostrý a lomcoval okenicemi. Moře ztrácelo se v tmu nádherné a tajuplné. Ob čas objevil se široký, bílý hřbet veliké vlny a brzy roztřepil se jako v závěj jiskřícího sněhu u našich nohou. Za chvíli bylo slyšeti veliké houknutí, provázené duněním dlouhým a smutným. To byly tepny moře.

Náhle tyčila se před námi obrovská, temná stavba na vodě. Vzpomněl jsem, že to jest nově spuštěná loď „Rapido". Přítel se zastavil na chvíli a pozoroval stežně, lánoví, velkost a stavbu nového korábu.

„Odpoledne ji spouštěli, a byla mi lhostejnou; jak hloupý je ten život!“

„Kam pojede Rapido?“ ptal jsem se, jen abych vůbec dostal přítele do nějaké řeči.

„K ostrovům Malabarským,“ odpověděl, a pak dodal jako pro sebe: „Padrona znám, snad to půjde, ano, to bude nejlépe,“ a zase táhl mne za sebou podél břehu. Vítr jen rostl a stříkal nám v obličej nejen kapky dešťové stále hustší, ale i kapky mořské vody ze šlehaných a rozpěněných vln.

Konečně jsme se zastavili. Stáli jsme před bídnou osterií. Znal jsem ji dobře. Byl to pravý domov všech námořníků, facchinů, armenských židů, Albanců a Řeků, jichž jest všech v Livorně vždy velké množství. Jizba byla prázdna, toliko jeden tlustý plavec v širokých kalhotách seděl za stolem, maje hlavu na složených rukou. Pavel šel k němu a hovořil s ním chvíli, pak hrabal se ve všech svých kapsách, zobracel je vrub na vrub, sehnal několik lir a dal je plavci. Tento ke všemu přikyvoval, strčil už peníze flegmaticky do kapsy a sklonil zase hlavu na ruce jako před tím.

„Rapido odjede o půl čtvrté hodině ráno,“ pravil Pavel přisedaje k našemu stolu, kde již octly se zatím dvě proutím opletené baňaté láhve, dvě nečisté sklenice a pletený z proutí talíř, pln obligatních malých škeblí mořských, páchnoucích shnilou travou; „mám tedy času dost sděliti s tebou své osudy od oné chvíle, kdy jste mne šťastného a nadějí plného doprovázeli k pražskému nádraží. Jsem ti tím povinen, abys, když ne druzí, aspoň ty měl o mně lepší mínění. Ostatně na tom nezáleží. Za několik dní nebude starý svět ani vědět, že má o člověka míň, o člověka, jenž k ničemu to nikdy nepřivedl. Ale díky bohu, tys zjevil se mi zázrakem; bez tebe snad by „Rapido“ odnášel k cizím

břehům zločince, takhle unáší jen nešťastného. Již proto přijmi ode mne mou zpověď. Nebude dlouhá. Nebyl jsem nikdy sentimentálním, ale Gianinu jsem opravdu miloval. Teď jest už po všem.“

Převrátil do sebe plnou sklenici ošklivého, nakyslého vína a prstem psal v prachu na stole „Gianina“.

Bylo mně ho velmi líto; vždyť znal jsem jej od dětství, a teď —

Moře a vítr provázely jeho vypravování.

„Divili jste se zajisté, že ani z Florencie ani z Říma nepřicházely zprávy ode mne. Vzpomínám bolestně, s jakými nadějemi jsem opustil vlast, ale přiznám se ti dnes, že v hloubi srdce svého jsem nikdy nevěřil svým schopnostem. Že jsem se stal malířem, byla náhoda. Víš, nebožtík hrabě X že měl tu velikou marotu hledati talenty. Sta a sta rozházel takto zbytečně. Zejmena na zpěvačky byl jako posedlý. Když přijel na panství, tu zařídil vždy pravou honbu na děvčata. Víš, že byl atheistou, Voltairianem, ale do kostela chodil pravidelně; domyslíš se proč, hledal hlasy. Přišlo to tak daleko, že žádná matka nechtěla pak našemu starému učiteli dáti dceru svou, aby ji vyučil zpěvu, a přec to byla největší chlouba našich matek, když mohly říci: ‚Naše děvče zpívá na kruchtě.‘ Mohl bych ti povídati celé kroniky několika ubohých tvorů, které se podařilo hraběti vytrhnouti z milého zátiší venkovského života sliby a dary. Častěji se pokus nezdařil — a co se stalo z děvčete, netřeba povídat. Asi tři staly se vskutku zpěvačkami prostředního řádu na malých divadlech německých, dvě vzal si hrabě na starost sám, o jiných ani nevím.

Mne stihl podobný osud. Moje neštěstí bylo, že jsem již co hoch míval mnoho smyslů pro všecko bláznovství

hraběte. On měl jakousi ideu o zašlé nádheře svých předků a chtěl mermomocí obnoviti staré šlechtické mravy a obyčeje. Pamatuješ se snad na ty štvanice, které měly být velkolepými a staly se směšnými. Celá ves bude ještě leta vypravovati, jak místo laně, která prchla po silnici k městu, celá společnost obléhala kozí chlívek žida Arona v domněnce, že tam vrazilo a skrylo se uštvané zvíře. Mně, hochovi, náramně imponovaly vždy dlouhé lovecké průvody jeho, kdy honci z celé vsi sehnaní nesli na dvaceti tyčkách pět zajíců a myslivci hráli na rohy, až stráně ohlasem zaznívaly. Nevím již sám, jak dostal jsem se do lovecké družiny hraběte a jak se to stalo, že on před jinými hochy mne vyznamenával. Jednou jsem měl ten nešťastný nápad a naškrtnul jsem kusem uhlí koňskou hlavu na zeď zámeckou. To rozhodlo můj osud. Rázem byl jsem prohlášen za div světa. Schopnosti k malířství mi byly vnuceny a vmluveny. Domácí učitel, chtěje se bezpochyby zavděčiti svému milostivému pánu, přizvukoval nejvíce k úmyslu hraběte, vzal mne sám nejdříve do učení, ale víš, jak to šlo na zámku. Pak mne poslali do akademie. Zde teprvé probudila se po seznámení se s velkými mistry a nadanými kollegy moje ctižádost, s ní ale zároveň to zžírající vědomí, že talentu nemám, že jsem byl násilím do něčeho vpraven, čemu původně duch můj byl cizí. Jakousi dispoci k umění v širším slova smyslu ovšem mám, ale stejnou k spisovatelství neb k plastice, ale to ještě není talent, zejmena ne takový, na jaký dělá nároky naše vskutku velkými talenty malířskými přeplněná doba. Viděl jsem, že musím uváznouti v prostřednosti. Abych poslechl rady některých svých učitelů a stal se učitelem kreslení na středních školách, k tomu jsem se nemohl odhodlati; zdálo se mi, že bych před

celým světem vyznal svou nestatečnost a ukázal se nehodným protekce hraběte. Byl jsem jednou proti vůli své vržen na dráhu, z které odstoupiti bylo nemožností. Šlo to tedy dále. Zprvu myslil jsem železnou pílí nahraditi talent, ale víš sám, jak se žije na akademii — zůstane to při předsevzetích, leta jdou, a náhle s udivením pozoruješ dle rychlého úspěchu jiných, žes pozadu. I já se vytrhl kolikrát z této lethargie. Byl's často svědkem mé zoufalosti, mého sklamání, mých šílených snů a tužeb. Co nocí prochodili neb proseděli jsme spolu v hovoru jednom a témž — já hledal cestu v umění. Já ani nevěděl, v čem jsem nejlíp doma; zprvu mne sváděl směr idealní, plný Kaulbachovské symboliky, pak ale brzy viděl jsem v Courbetovi jako záblesk něčeho nového, a vymýšlel jsem látky plné hnusných, krví a špinou přeplněných scen. Z čista jasna stal jsem se genristou a snad okolnost, že celý směr nynějšího umění a vkus velkého obecenstva tíhne k genru, rozhodla při mých prvních pokusech v můj prospěch. Dostal jsem cenu. Hrabě potěšen vymohl mi ještě stipendium na cestu do Říma. Nastoupil jsem, jak víš, cestu svou přímo od jeho hrobu. Slyšel's jistě o jeho divné smrti. Nalezli jej mrtvého na hvězdárně, ve velké lenošce, kde obyčejně sedal. Ranila jej mrtvice, právě snad v té chvíli, kdy se kochal v pohledu na miliony neznámých zářících světů. Záviděl jsem mu často tuto smrt.

Listů odporučujících na velké mistry ve Florencii a v Římě měl jsem dost, peněz asi na rok také; měl jsem žádati po uplynutí lhůty za prodloužení stipendia, jež mi bylo slíbeno, vykážu-li se jediným větším obrazem. To vše bylo snadné, lehké na pohled. Sta jiných by jásalo na mém místě. Ale mne čím dále tím více tísnilo vědomí, že vlastně

umělcem ani nejsem, že vnucen byl mi stav, v kterém zaniknu beze stopy. Myšlenka ta pronásledovala mne dnem i nocí. Přiznám se ti, že chtěje zaplašiti ji, píval jsem. Zprvu málo, pak mnoho.

V takovém stavu duševního rozechvění přijel jsem do Bologně. Nestaral jsem se více o památky umělecké a dával jsem za pravdu svému průvodčímu, který vše odbýval slovy „tutto l'antiquità", chtěje říci, že to za nic nestojí. Asi čtvrtý den nečinného pobytu v Bologni vzpomněl jsem si, že jsem ještě neviděl moře. Odcestoval jsem téže noci do Livorna.

Pozoruješ, jak pouhý rozmar vládl mým životem: rozmar hocha, jenž naškrtal uhlem koňskou hlavu na bílou zeď hraběcího zámku, rozhodl nad mým povoláním a zavinil první moje neštěstí; rozmar, viděti moře, zavedl mne do města, kde čekalo mne pět let strávených v prachu všednosti a bídy, a nový rozmar osudu, jenž dnes tebe přivedl mně vstříc, pomohl mi strhati všecky okovy a začíti život nový — ať již jakýkoli."

Přítel se zamlčel, vyprázdnil znova sklenici a pokračoval. Vítr se byl trochu utišil, jen hučení moře slavné a hluboké ho provázelo.

„V Livorně žil jsem první dny tak nečinně jako v Bologni. Celého mne absorbovalo moře. Nemohl jsem se nasytiti jezdění v malé lodičce mezi přístavem, ano zaplatil jsem i plavci, a vyjeli jsme na Gorgonu za pěkného počasí. Když jsme se vraceli, viděli jsme davy lidí na břehu. Spouštěli novou loď do moře. Vyskočil jsem a zvědavě pozoroval nové pro mne divadlo. Tu spatřil jsem poprvé Gianinu. Před ní stálo několik ramenatých chlapů a zastiňovali jí všecku vyhlídku. K tomu vylezlo na zábradlí as půl

tuctu umouněných kluků a zavřelo úplně obzor. Moje zraky setkaly se s lítostivým pohledem děvčete. Jak byla tenkrát krásná! Byla ještě více dětská, měla tak hluboké černé oči, tak malé rty, ale tak malé, že by každý pták je z dálky považoval za zralou třešni. Byla oblečena velmi půvabně. Široké rukávy jen zpola ukazovaly její krásné ruce, a bůh ví, že takto byly ty ruce půvabnější, než když jsem je líbával celé nahé, červenající se mými polibky. Jeden pohled na ni, a bylo rozhodnuto. Smluvil jsem se s facchiny stojícími v popředí, dal jsem každému několik soldů a oni, majíce mne za bohatého Angličana, ustoupili okamžitě a pomohli mi sehnati ještě kluky se zábradlí. Kynul jsem Gianině, aby postoupila k břehu. Poděkovala mi úsměvem. Později vzpomínaje v trpkých chvílích sklamání na úsměv ten opakoval jsem se slzou v oku slova Shakespearova: „Zrádná jak vlna!“

Byli jsme brzy seznámeni. Po spuštění korábu, mezi čímž naskytla se mi příležitost koupiti Gianině oranže, zmrzlinu a cukroviny, vzal jsem loďku a vyjeli jsme spolu. Jásot obecenstva, který provázel novou loď, jakoby platil nám. Ty kytice, ty mávající šátky a klobouky, vše přivlastňoval jsem sobě. Jeli jsme středem vířících a kroužících loděk, a mně se zdálo, že ani dožeti Benátskému nemohlo tak býti, když se zasnuboval s mořem. Byl bych rád se octnul rázem daleko z víru loděk a lidí, abych mohl Gianinu přitisknouti k srdci a říci jí, jak ji miluju. A učinil jsem to ještě téhož dne, pod nohama tiché, pokojné azurové moře a nad hlavou celou nádheru purpurového západu. Byl jsem brzy rozhodnut. Pochybnosti o mém nadání zmořily v posledních dnech ducha mého tak, že jediný pohled na Gianinu, jenž uváděl mne do světa jiného a posud ne-

známého, více zmohl, než staré, celou mladostí mou hýčkané sny o slávě a úspěchu. Probděl jsem tenkrát celou noc. Chodil jsem po břehu a kochal jsem se v nesměrné nádheře spícího moře; v záři plného měsíce houpaly se v něm hvězdy veliké a zlaté, krásnější než u nás na severu. Vše svádělo mne k provedení plánu, jenž rychlostí blesku v mém nitru vyklíčil a rostl. Představoval jsem si život tichý a slunný po boku Gianiny, v sousedství těchto velikých vod. Kynulo mi zde zapomnění nejsladší a uniknutí lačnému stopování přátel a známých po tom, co vykonám. Věř, že často přílišné čekání a stopování, byť i nejlépe míněno, zabíjí i velký talent, nebo každá schopnost jest dle náhledu mého mimosa. Myslím, že jest dobře pro umělce, je-li v čase tvoření nevšímán a zapomenut, alespoň vyroste dílo jeho samostatněji a vůně samoty, v níž vybujelo, dodává původnosti jeho většího kouzla. Já ale přišel k poznání, že talentu nemám, a proto byly mi teprvé naděje přátel a známých vždy otravou a ostnem nových bojů.

Tedy rozhodnuto. Zapadnouti zde neznámý, vymazati se z paměti domova a žíti řadu let po boku sladké, milované bytosti, ať již bych živil sebe a ji jakkoliv, byl zářící ideal můj v oné bezsenné noci.

Jak zatím býváme oklamáni! Pravil jsem, že moře mělo také velký podíl na rychlém rozhodnutí mém, a přiznati se ti musím v studu, že za těch pět let zde strávených sotva dvakrát dotkly se mne jeho divy. Chodíval jsem denně kolem něho lhostejně, přemítaje vždy jen o svých obavách a klamech, svých bojích a utrpeních. Tak jsem za krátký čas otupěl.

Byl jsem druhého dne uveden v domácnost Gianiny. Stařena, kterou jsi poznal, Gianina sama neví, zda-li to její

matka nebo ne, neměla nic proti tomu, když jsem se nabídl zprvu, že po čas pobytu svého v Livorně se u ní ubytuju. Viděla, že mám peníze, a to rozhodlo. Ostatně byla málo doma. Divil jsem se, že každou chvíli živila se nečím jiným; jednou prodávala ústřice, podruhé květiny, potřetí ceci, jindy zase loudala se ulicemi jako stín, stávala v průjezdech hôtelů a pensionátů. Gianina se o ni mnoho nestarala, ale žíti bez ní nemohla. Často učinil jsem jí ten návrh, že se odstěhujeme tajně spolu někam dále na jih — dala se vždy do pláče, nechtěla ani slyšet o opuštění Livorna a staré pěstounky své, nemluvila pak na mne třeba týden a musil jsem ji usmiřovati datlemi, hrozny, šperky neb šatstvem.

Ale za to jaká byla v oněch večerech a nocích, kdy láska podala nám v zlacené číši své všecko, co lze pochopiti a snésti smrtelníkům! Co byla mně vlast, úsudek přátel, úspěch sebe větší, proti jednomu objetí této ženy, v jejímž duchu pohanská smyslnost se mísila s rafinerií mysticismu! Na oko prosté dítě skrývala Gianina v sobě hlubiny, před nimiž jsem se zachvěl. Co z ní mohlo býti, kdyby byla měla lepší okolí! Ty vzácné paprsky ducha jejího tryskly mi jen asi dvakrát — pak zhasly, a Gianina stala se všední ženskou, chceš-li třeba nic lepší než každá grisetta. Mně se zdá, že v oněch okamžicích jedině mne milovala. Jednou v prvních dnech, co jsem se ubytoval u nich, časně z rána zbudila se ona první. Viděl jsem, že dlouho již seděla nade mnou s okem upjatým a pozorujícím. Dělal jsem, jakobych spal. Výraz jejího obličeje byl stále víc a více plachým, ano stával se i děsivým. Konečně vrhla se na mne, zatopila mne proudem svých vlasů a křečovitě štkajíc pravila: ‚Ach Paolo, Paolo, jaké to neštěstí, že jsme

se poznali!' — ‚Jaké snad štěstí, chceš říci,' ptal jsem se udiven tiskna k svým prsoum její bouřně vlnící se ňadra.' — ‚Ó neštěstí, neštěstí, matko boží; zdálo se mi o tvé matce, Paolo. Bylo to v divném jakéms domě daleko, daleko, a ta mne proklínala a hrozila mi tolik pěstí. Byla bledá a měla čepec se zelenými pentlemi. Její pláč mne pohnul tak, že plakala jsem též, a to mne zbudilo. Dívala jsem se teď na tebe a máš docela její tahy, obočí a vlasy. Věř, Paolo, my budeme nešťastni.'

Měl jsem co dělat, bych ji ukonejšil. Minuly dny a týdny a Gianina byla zase veselé, švitorné dítě. Moje peníze zatím docházely. Nyní to nebylo již ani před starou Brittou tajemstvím, že chci zůstati u nich navždy. Mlčela druhdy ke všemu, když jen dostala svůj měsíční smluvený plat. Nyní ale přišla a ostentativně žádala větší sumu, asi 200 franků, mluvila o velké nouzi, o dluzích — pohledl jsem na Gianinu, a dal jsem staré poslední groš. Stala se náhle velmi švitornou, pohladila mne po líci, řekla mi Paolino a radila, bych byl řádným facchinem a nechal toho malování, beztoho prý to nikam nepřivedu.

Od té doby bylo po našich líbánkách. Hlásil se život k svému. Já zkusil leccos a dovedl jsem se vpraviti do všeho. Chtěl jsem sloužit u pošty, ale neúplná znalost vlaštiny zabránila tomu; byl jsem dohazovačem a tlumočníkem v hôtelích, vším, čeho právě bylo třeba, a mohlo to i tak jíti, kdyby Gianina byla jen trochu pracovitou. Ale vše, jen to ne. Žil jsem s ní pět let, ale nevím, co dělala za ten celý čas. S úsměvem a písní na rtech těkala a poletala, ráda sedla vždy k hotovému, ano i něco na sebe ušiti bylo jí obtíží. Jedla jen ovoce, nebo přišla za mnou,

kde jsem byl zaměstnán, a tu hned všady měla známé, od nichž dostala, čeho jen si přála.

Myslíval jsem, že časem Gianina stane se usedlejší a vážnější. Chyboval jsem, vyžaduje od ní přemítavost seveřana.

Čas míjel, stará Britta stávala se vždy svárlivější a mrzutější, rovněž rostly její peněžité požadavky, já vždy víc a více poznával své sklamání, a Gianina byla stále lehkomyslnější a veselejší. Někdy byla i rozpustilou. Nepřicházela celé noci domů, což způsobovalo mi chvíle nevyslovitelných muk a bolestí. Hledával jsem ji celou noc, ale darmo. Na mé hněvy a nářky odpovídala jizlivě Britta: ‚Když pán ničeho nedá, nebude přec moje hrdlička hlady umírat; stará Britta beztoho žije z cizích drobtů.‘ To mne naplnilo vztekem. Byla to lež. Gianina v ničem neměla nouzi. Byla jen lehkomyslná, ano zdálo se mi chvílemi, že ji baví moje žárlivost a můj hněv. Když přišla pak ráno, bledá a nevyspalá, čekající mé výtky, byl jsem obyčejně zničen její krásou, padl jsem jí k nohoum a plakal, odprošoval za to, co mně učinila. Toto moje počínání utvrdilo ji ještě v bláznivých myšlenkách jejích, a ona se odvážila tak daleko, že přivedla si jednou večer důstojníka do našeho bytu.

Byl to plukovník Cecconi.

Byl jsem zdrcen, omráčen. Bolest má byla tak velká, že jsem vyšel ven, vrhl se na hromadu mořské trávy, nedbaje že jest mokrá po odlivu, a plakal celou noc. Doma nechtěl jsem dělati bouře, beztoho když vrátil jsem se, rozplývala se Britta v chvalořečech o vlídnosti a štědrosti plukovníkově. Gianina měla nové šaty, stála mlčky u okna. Byla nad obyčej vážná a zamyšlená.

‚Půjdu nyní k plukovníkovi a vyzu jej na souboj,‘ pravil jsem vzdorně, sahaje po klobouku.

S výkřikem zoufalým vrhla se Gianina k mým nohoum. Štkala objímajíc má kolena.

‚Bojíš se o plukovníka, Gianino?‘ pravil jsem s úsměvem; ‚to víš, že on vyhraje, vždyť já se ani bíti neumím, ani šavlí nehnu a sotva umím spustit kohoutek. Padnu jistě já, a to chci.‘

Chtěl jsem jíti. Gianina nepouštěla mých nohou. Chtěl jsem se jí vyrvati silou. Ona nepouštěla. Můj hněv vzplál, a já ji odkopl, ona se vzpjala a smýkala po kolenou ke dveřím, lehla před práh a trhala s pláčem se sebe nové svoje šaty.

Doptal jsem se na byt plukovníkův. Otevřeli mi dva vojáci. Byli oba v košili; podivil jsem se ještě více, když i plukovník vstříc mi vyšel v podobném kostumu, a ptal se lhostejně, co chci. Vyložil jsem krátce svou záležitost. Plukovník ani neodpověděl, mrknul jen, v okamžiku chytly mne čtyry herkulské páže a v pěti minutách stál jsem na ulici. Pršelo jen se lilo. Stál jsem tu bezbranný, pohaněný, a styděl jsem se hluboce. Dešť, jenž stékal mi po tváři, studil mne neobyčejně. Přešel jsem dvakrát ulici, pak vtisknuv klobouk hluboko do čela, postavil jsem se ke dveřím domu, kde bydlil plukovník, očekávaje až vyjde. Stál jsem tak v dešti pět hodin. Konečně. Měl novou uniformu, silně navoskované kníry; jak se octnul na prahu domu, hvizdl si na vůz. Přistoupil jsem k němu a zdvořile opakoval jsem svou prosbu. Byl jako z mramoru. Klidně mne odstrčil, bez odpovědi sedl do vozu, křikl něco na vozku a jel. Pospíšil jsem v trysku za vozem. Ten se ztrácel v odlehlé čtvrti města až stanul na „luogo pio“. Tam byla

hospoda, kde první prodávali pivo v džbánkách docela po spůsobu severním. Krčma ta byla dost sprostá, ale k vůli této novince byla mnoho navštěvována. Sedl jsem k témuž stolu, kde seděl plukovník. Chtěl jsem s ním mluviti, on mi neodpověděl. Mlčel jsem tedy také. Konečně hněv ve mně překypěl a hodil jsem mu svůj plný džbánek na hlavu. Teď jsem čekal výbuch, nebo smích a křik ostatních hostů byl by musil i ďábla vyplašit. Ale plukovník setřel si klidně hořkou lázeň s obličeje, dal si dáti pivo nové a nevšimnuv si mne ani, sedl jakoby nic. Stud vyhnal mne z krčmy. Šel jsem domů. Gianiny tu nebylo. Šel jsem k moři. Tu potkal jsem ji veselou a švitornou jak jindy. Byl večer tak spanilý, pln barev a lesku, jako tenkrát, kdy vyjeli jsme poprvé na moře v křiku a jásotu zástupu, spiti prvním kouzlem své lásky. Šli jsme po břehu mlčící, jen Gianina se časem smála, nevím proč, ale vím, že její smích mne bolel. Díval jsem se v hru světel na vodě. Náhle ona se zastavila, upřela na mne veliké své oči a pravila vážně:

‚Paolo, ty mne více nemiluješ.‘

Stál jsem udiven, hledaje odpovědi, ona zatím zatrilkovala svým nejkrásnějším smíchem, sklonila se k vodě a pravila:

‚Máš-li mne trochu rád, podáš mi tu velkou, duhově rýhovanou škebli. Hleď, neleží tak hluboko, šlápni zde na ten kámen, dej pozor, bys nesklouz’, dej mi třeba levou ruku a pravou utrhni ji.‘

Mlčky učinil jsem, jak chtěla. Když skláněl jsem se k omšenému balvanu, cítil jsem náhle, jak mne Gianina vší silou strká do proudu, noha mi sklouzla, chtěl jsem alespoň ji pustiti, bych smekl se sám a nestrhl ji s sebou, ona ale sama vrhla se na mne a v krátké chvíli mohli jsme

oba zmizeti v hlubině. Já ale v čas se obrátil, vší silou vyhoupl Gianinu na břeh jednou rukou a našel brzy rovnováhu, ač hodně smáčen a pomazán.

‚Co šílíš?‘ oslovil jsem Gianinu, jež chvěla se jako lístek.

‚Ach Paolo, odpusť mi to bláznovství, napadlo mne, že mohlo nám oběma býti tam dole mnohem lépe.‘

Objímal jsem ji, zlíbal, pokryl ruce i obličej slzami. ‚Ach Gianino, nám může i zde býti dobře, ano tak, jak bylo druhdy první dny po mém příchodu, jen mne miluj, jen opusť Brittu a celé to okolí; odejděme někam dále, kde budem žíti jen sobě, své lásce.‘

Neodpověděla, cítil jsem jen horké její slzy, a pro ty bych byl odpustil všecko, všecko.

Přišli jsme domů. Tam již čekal plukovník. Moje bolesti neměly míti konce. Jaký div, že nejdřív jsem otupěl a pak stal se surovým.

Plukovník záhy zdomácněl u nás. Já nevšímal si ničeho, ani toho, že jeho přičiněním mne stará Britta již neznepokojovala. Plukovník při vší své banalnosti má jakýsi společenský takt, a ten mne s ním i trochu seznámil. Jeho vinou začal jsem zase píti. On platíval. Brzy měl nade mnou všecku vládu, jednal se mnou jako se surovým člověkem, jehož lze koupit za sklenici vína. Gianina se o mne nestarala. Chodila s plukovníkem na procházky, pro mne měla jen úsměch a pokrčení ramen. Dny se vlekly nudně, já navykl úplné nečinnosti, zpustl a nežádal si ničeho. Již jsem jen vegetoval. Čtvrtý rok takového života blížil se ke konci.

Tu vzplála ve mně hluboká lítost. Zdálo se mi nejednou, že byla jen smyšlenkou ona nedůvěra v schopnosti

své, která mi vyrazila štětec z ruky po tak slibných počátcích. Hleděl jsem se vzmužiti, přestal jsem píti, podnikal jsem dlouhé výlety po moři, začal jsem si všímati přírody a myslil jsem opět na umění. Když byly vypsány ceny na nejlepší masky letošního karnevalu, konkuroval jsem svými návrhy a obdržel jsem cenu. To mně trochu dodalo chuti; začal jsem opět hledati v paměti své staré rozvrhy a látky. Chtěl jsem se vzchopiti vší silou. Myslil jsem, že ještě jednou zkusím, neklamu-li se. Koupil jsem plátno a barvy, a stará idea tak živě naplnila mou obraznost, že brzy měl jsem několik skiz k obrazu. Látka jest dost známá, ale pojmutí mělo být moje. Kimon od nevděčných občanů vržen do vězení umírá hladem, jeho dcera, kterou proklel, že prodala své panenství, podává mu plný prs živícího pokrmu. Viděl jsem symbol v této látce. Umění, kterého jsem se vzdal a jež jsem zradil, mělo mi podati osvěžující prs nového života. Studoval jsem pilně. Gianina byla zprvu odhodlána býti modelem dcery Kimonovy. Snad to lichotilo její marnivosti. Sama upravila si vlasy s obzvláštním vkusem, uhodla sama antickou frisuru, byla ochotna ke všemu. Nelze pověditi, s jakou trpkostí srovnával jsem to krásné tělo v pravou posici, ruce mé se chvěly, když rozhaloval jsem ta ňadra, jichž tluk byl mi cizí skoro již třetí rok. Ale míra mého sklamání měla býti dovršena. Jakby olovo tížilo ruku mou — každý pokus byl marný. Gianina brzy ztratila trpělivost, chtěla mi utíkati. Stará Britta křičela, že jsem se zbláznil, že týrám ubohé dítě, k tomu přicházíval plukovník a odváděl ji s křikem a hromobitím. Já zatím hledal po městě model pro Kimona. Konečně jsem jej našel, znal můj byt a měl již přijíti. Byl jsem poprvé tyranem. Gianina měla jíti s plukovníkem na Corso, já jej

vyhodil, zamkl se s ní a když se zdráhala, strhal z ní šaty a přivázal násilím k posteli. Mořil jsem se s ní asi tři hodiny. V chvíli, když jsem odešel pro starce, který nepřicházel, vešel jsi ty, a já tě zprvu považoval za plukovníka, jenž se vrátil pro Gianinu; podrážděn, žes tvrdošijně mlčel, vrhl se na tě a — teď víš všecko."

Nastala chvíle trapného mlčení. Chápal jsem teprv nyní, že Pavel, když klesl k loži Gianiny, v slzách a štkání se s ní loučil snad navždy. Musil sebrati všecku sílu svou, že rázem přetrhl taková pouta.

Svit jitra rostl, lampa hořela rudým svitem, krčma se plnila nejvíce loďníky z „Rapida". Cítil jsem, že jsem tu zbytečným. Mlčky podal jsem Pavlovi ruku, jenž ji zimničně stisknul, ani hlavy nepozvednuv. —

Ráno při snídaní díval jsem se zamyšlen na moře. Na obzoru míhala se ještě veliká loď. „Hle Rapido odjíždí," pravil někdo ze společnosti.

„Ano, k Malabarským ostrovům," řekl jiný.

Nešel jsem v úterý dívat se na hlavní průvod karnevalní. Pouze na své obvyklé procházce k forte degli cavaleggièri potkal jsem tryskem ujíždějící vůz. Seděl v něm colonnello Cecconi s Gianinou. Její bezstarostný smích rozlehal se daleko po ulici.

EPILOG

S JAREM DOMŮ.

Jeden paprsk v pusté žití,
ruch a ševel tajuplný!
V jihu jinak slunce svítí,
zpívá pták a šumí vlny,
a blankytem beze hrází
mír a štěstí v duši vchází.

A já pravil k srdci svému:
Sleť již s větve svého snění.
U moře, hor modrých lemu
hledej krůpěj zapomnění;
snad se bolest tvoje ztiší,
až usednem pod cypřiši.

Šli jsme; jak se mezi jilmy
réva, chmel a břečtan vine,
sen o vlasti v duši zbyl mi,
letěl za mnou v kraje jiné.
Jak se těžko zapomíná!
hučí les a šumí třtina.

Hoj! tu v sluch mně bilo moře!
Jak to hřímá, srší, kouří!
Vzpomínky snad i mé hoře
přehluší svou věčnou bouří.
Darmo! slyším svojich do snů
břízu šumět, lkáti sosnu.

Apeniny v luny svitu
v jednu zeď se slily v zadu,
a já viděl v každém štítu
černou skálu Vyšehradu,
v šumu vln i v písni stromů
slyšel jsem jen: „Domů, domů!“

Tu jsem pravil k srdci svému:
Řekni, vlast co dát ti může?
Aspoň hrob dá zemdlenému,
řeklo srdce, na hrob růže,
v dívčí oko slzu v taji
přec tvé písně vyzpívají.

Teď když klidně zírám kolem
na skřivana s písní smavou,
na jabloně mezi polem,
na květ střemchy nad mou hlavou,
v bledých lístků zeleň jemnou:
zřím, že jaro přišlo se mnou.

OBSAH.

PŘESLAVNÝ DOKTOR MATHEUS. Román od Erckmanna-Chatriana. Přeložil Bedřich Frida. 1 zl.

ZIMNÍ POBYT V LEDOVÉM MOŘI. Sepsal Jules Verne. Přeložil I. H. S 8 illustracemi. Druhé vydání. 64 kr.

DOKTOR OX. Humoristický román od Jul. Vernea. Přeložil prof. Louis Schmidt. S 11 illustracemi. Skvostné vydání. 66 kr.

JAN ŠVEHLA. Historická pověst od V. Vlčka. 36 kr.

ZLATÝ MUŽ. Román od Mórice Jókaie, přeložil Fr. Brábek. Dva díly. 1 zl. 60 kr., váz. 2 zl. 60 kr.

POSLEDNÍ STUARTOVEC. Histor. román od J. F. Smitha. Z angl. volně vzdělal J. Kalina. 1 zl. 20 kr., váz. 1 zl. 70 kr.

Z MALÉHO SVĚTA. Román od G. Pf. Moravského. II. vydání. 1 zl. 8 kr., váz. 1 zl. 50 kr.

ZTRACENÝ ŽIVOT. Román od G. Pf. Moravského. II. vydání. 1 zl. 20 kr., váz. 1 zl. 60 kr.

CTIBOJ Z DOLAN. Historické obrazy z doby krále Otakara II. Sepsal J. F. Činovský. 72 kr.

STATEK V HABŘÍ. Povídka od V. Lipovského. 20 kr.

TVRDÉ PALICE. Povídka z moravské vesnice. Sepsal A. H. Sokol. 72 kr.

V SOUSEDSTVÍ. Obrázek z hor od A. Jiráska. 24 kr.

Z DOBY KOMETY. Původní humoristická povídka z moravské vesnice od A. H. Sokola. 30 kr.

KARAKTER. Sepsal Dr. Josef Durdík. Druhé vydání. 50 kr.

Knihkupectví J. Otto
v Praze, Václavské náměstí č. 14.

